

Кузімчак Р.П. Пренатальна діагностика через призму відповідального батьківства згідно з вченням святого Івана Павла II: Магістерська робота: (041 «Богослов'я») / Р.П. Кузімчак / Український католицький університет. Кафедра морального богослов'я; Наук. кер: д. б. й. Дробик – Львів: УКУ, 2024. – 61 с.

Анотація. У роботі проаналізовано пренатальну діагностику через призму відповідального батьківства згідно з вченням святого Папи Івана Павла II. Розкрито Божий задум щодо батьківства. Наголошено на важливості виховання поваги до життя. Зосереджено увагу на методах пренатальної діагностики та дано їм морально-етичну оцінку. Також підкреслено незамінну роль медичних працівників та душпастирів під час проведення пренатальної діагностики.

Ключові слова: Папа Іван Павло II, батьківство, виховання, гідність, пренатальна діагностика, репродуктивне здоров'я, медичні працівники, ембріон, особа, душпастирський супровід.

Abstract. The paper analyzes prenatal diagnosis through the prism of responsible parenthood according to the teachings of St. Pope John Paul II. God's plan for parenthood is revealed. The importance of fostering respect for life is emphasized. Attention is focused on the methods of prenatal diagnosis and their moral and ethical assessment. The irreplaceable role of medical professionals and pastors in prenatal diagnosis is also emphasized.

Key words: Pope John Paul II, parenthood, upbringing, dignity, prenatal diagnosis, reproductive health, medical professionals, embryo, person, pastoral care.

Заклад вищої освіти «Український католицький університет»

ФІЛОСОФСЬКО-БОГОСЛОВСЬКИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра богослов'я

Кваліфікаційна робота на тему

**ПРЕНАТАЛЬНА ДІАГНОСТИКА ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ
ВІДПОВІДАЛЬНОГО БАТЬКІВСТВА ЗГІДНО З ВЧЕННЯМ СВЯТОГО
ІВАНА ПАВЛА II**

Виконав: студент 2 курсу, групи ФБА-22

Кузімчак Р. П.

Спеціальності: 041 Богослов'я

Освітньої програми: Богослов'я

Освітній ступінь: магістр

Керівник:

Дробик О., доктор морального богослов'я,

PhD

Рецензент:

Ярема М., доктор біоетики

Львів – 2024 року

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
I Розділ Розгляд основних підходів до відповідального батьківства згідно з вченням святого Івана Павла II.....	7
1.1. Божий задум щодо батьківства.....	7
1.2. Аспекти виховання поваги до життя	12
1.3. Важливість дотримання принципів відповідального батьківства за повчанням святого Івана Павла II	15
II Розділ Морально-етичний аналіз пренатальної діагностики	23
2.1. Історія виникнення та розвитку пренатальної діагностики	23
2.2. Медичні аспекти.....	26
2.2.1. Статус людського ембріону.....	27
2.2.2. Розгляд основних видів пренатальної діагностики	32
2.2.3. Генетичні хвороби	35
2.3. Проблематика пренатальної діагностики в світлі персоналістичної біоетики	38
III Розділ Актуальність душпастирської опіки працівників сфери репродуктивного здоров'я та батьків на основі вчення Понтифіка	40
3.1. Роль медичних працівників у проведенні пренатальної діагностики	40
3.1.1. Важливість зміцнення репродуктивного здоров'я	43
3.1.2. Освіта подругів щодо репродуктивного здоров'я.....	47
3.2. Душпастирський супровід сімей, які отримують пренатальну діагностику	50
ВИСНОВОК	54
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	58

ВСТУП

В сучасному світі широко пропагується ідея «вільного» життя, де люди не повинні зважати на наслідки, а лише отримувати задоволення та насолоду. Великою мірою дана тенденція стосується дітородження, яке є невід'ємним елементом Божого задуму щодо батьківства. Однак бачимо, як зростає кількість абортів, створюються нові технології для запобігання вагітності та в світі швидко шириться модель подружжя без дітей. Проте є й інша сторона ситуації, де чоловік з дружиною відповідально підходять до Господнього Дару та можливості бути співпрацівниками Бога в творінні. Вони використовують медичну діагностику, зокрема пренатальну, щоб виявити, чи має плід певні патологічні відхилення, чи спадкові хвороби, з метою їх лікування ще в утробі матері. Однак пренатальна діагностика не завжди робиться з метою лікування хворіб, а часто для того, щоб переконатись, що ембріон здоровий. Якщо ж ні, то така сім'я вчиняє аборт, щоб позбутись дитини, яка розцінюється ними, як тягар. Саме в цьому і полягає основна актуальність даної магістерської роботи, оскільки технологічний розвиток набрав високого темпу і кожного року з'являються нові технології, що не завжди зважають на людську гідність та слугують для її добра.

В першому розділі під назвою *Розгляд основних підходів до відповідального батьківства згідно з вченням Івана Павла II* буде представлено богословські засади подружжя. Зокрема висвітлюватиметься Божий задум щодо батьківства, як співпрацівників Господа у творінні нової особи. Великий наголос ставиться на любові чоловіка і жінки одне до одного, яка є основним елементом подружжя та відповідального батьківства, оскільки саме через єднання в любові, вони отримують Дар народження дитини, плід їхньої любові. Батьки подібно до Господа Бога повинні опікуватись своїм творінням протягом усіх періодів життя та бути поряд навіть у найважчі часи життя. Варто також вказати про аспект виховання поваги до життя, який батьки повинні закласти дітям з ранніх років. Їхнє завдання створити середовище в якому пануватиме пошана та любов до людей, усвідомлення

гідності і недоторканності особи, щоб згодом ці діти поширювали такі цінності у власних сім'ях.

Другий розділ праці має назву *Морально- етичний аналіз пренатальної діагностики*. Опираючись на персоналістичну модель біоетики будуть проаналізовані медичні аспекти пренатальної діагностики, зокрема інвазивні та неінвазивні методи. Визначимо за яких умов проведення діагностики є допустимим, а коли її здійснення суперечить вченню Церкви та є морально злим вчинком. Аналізуючи енцикліки Папи Івана Павла II та інші Документи Церкви буде описано онтологічний, етичний та юридичний статус людського ембріону в кожному періоді його розвитку, а також порівняно з медичними дослідженням плоду в утробі матері. Акцентуючи увагу на гідності особи буде доведено, що кожна особа незважаючи на свої фізичні характеристики є однаково цінною та має однакові права, її необхідно шанувати, як мінімум через факт, що вона є людиною і Господь має план на кожную особу згідно з її можливостями.

Останній розділ цієї магістерської праці, а саме третій, має назву *Актуальність душпастирської опіки працівників сфери репродуктивного здоров'я та батьків на основі вчення Понтифіка*. В ньому описано основні завдання працівників медичних закладів, які здійснюють пренатальну діагностику, а також якими цінностями вони повинні володіти, щоб їхня діяльність була спрямована на добро пацієнта. Звернеться особлива увага на відповідальність батьків щодо репродуктивного здоров'я, оскільки дбайливе ставлення є запорукою того, що народжена дитина буде фізично здоровою. Висвітлено чинники, що шкідливо впливають як на чоловіче, так і жіноче здоров'я. Зокрема підніметься тема абортів, як причини безпліддя. Також описано відмінність методів планування плідності та їхню користь у стосунках, від контрацептивних методів, які руйнують основні цілі подружжя, а саме єдину та дітородну. Значне місце в розділі відведено душпастирському супроводу сімей, які отримують пренатальну діагностику та їхнє сприйняття у випадку негативного результату.

Дана праця базується на текстах документів Папи Івана Павла II в яких містяться вказівки для батьків, що здійснюють пренатальну діагностику. У вченні Понтифіка зосереджена достатня кількість інформації, щоб подружжя могло об'єктивно оцінити можливі виклики після проведення діагностики, а також мало ґрунтовні напрямні, як морально правильно потрібно чинити в такій ситуації та які принципи потрібно застосовувати, щоб підійти до Дару батьківства справді відповідально.

Оригінальність цієї теми полягає в тому, що дослідження покаже наскільки важливо подружжю підходити відповідально до медичних досліджень та бути обізнаними з усіма методами пренатальної діагностики, оскільки існує великий ризик завдати шкоди ненародженій дитині, а також применшити її права та гідність людини. В особливий спосіб буде наголошено про завдання та обов'язки медичних працівників, які безпосередньо дотичні до цієї процедури, а також звернено увагу на їхні цінності у ставленні до пацієнта. У даній магістерській роботі вперше буде досліджено значення пренатальної діагностики, як однієї з ознак відповідального підходу до батьківства у християнському подружжі, згідно з вченням святого Івана Павла II. Таке подружжя є справді зрілим, оскільки усвідомлює, що дитина є найціннішим даром та плодом їхньої любові.

Метою даної роботи є детальне дослідження та аналіз вчення Івана Павла II, а також його погляди про пренатальну діагностику крізь призму батьківства.

В даному дослідженні буде поставлено наступні завдання:

- Окреслити підхід до відповідального батьківства згідно з вибраними працями святого Івана Павла II.
- Дослідити ставлення Івана Павла II до пренатальної діагностики, опираючись на опубліковані тексти.
- Сформувати та обґрунтувати значення пренатальної діагностики крізь призму відповідального батьківства згідно з персоналістичною біоетикою.

- Синтезувати погляди Івана Павла II висвітлених у різних документах, щодо даних проблематик.
- Вказати на важливості душпастирської опіки медичних працівників та сімей котрі отримують пренатальну діагностику.

Об'єктом дослідження є вчення Івана Павла II щодо проведення пренатальної діагностики через призму відповідального батьківства.

Предметом дослідження виступають прямі вказівки Понтифіка для батьків та медичних працівників, які безпосередньо беруть участь у її здійсненні, з метою, щоб дана процедура була здійснена з дотриманням усіх моральних норм.

Для досягнення поставленої мети та завдань буде опрацьовано твори Папи Івана Павла II, в яких він безпосередньо звертається до батьків чи подружжя, які планують народжувати дитину. Зокрема це Енцикліка «*Evangelium vitae*», Апостольське повчання «*Familiaris Consortio*» та Лист до сімей з нагоди року сім'ї. Особливу увагу буде звернено на Інструкцію «*Dignitas personae*» та інструкцію про повагу до людського життя «*Donum Vitae*» авторства Конгрегації Доктрини Віри, що були написані за понтифікату Івана Павла II. Власне праці Івана Павла II, а також коментарі та статті, які посилаються на вчення Понтифіка окреслюватимуть межі даного дослідження.

Використовуючи в цій магістерській роботі описовий метод, метод критичного аналізу, а також синтез та узагальнення, буде опрацьовано думки Івана Павла II, а також порівняно їх з медичними дослідженнями та коментарями богословів у сфері біоетики, таких як Еліос Згречча та інші.

І Розділ

Розгляд основних підходів до відповідального батьківства згідно з вченням святого Івана Павла II

1.1. Божий задум щодо батьківства

У сучасному світі батьківство займає важливу роль у вченні Церкви, адже будівництво здорового суспільства розпочинається саме з сім'ї. Божий задум щодо неї на перший погляд є очевидним, проте не всі чоловіки та жінки здатні його усвідомити, а більше того дотримуватись протягом всього свого життя. Кожна людина була створена на образ і подобу Богу, а отже покликана до життя в любові. Згідно з апостольським повчанням «*Familiaris consortio*» Святішого Отця Папи Івана Павла II зазначається, що любов є основним та вродженим покликанням кожної людини. Проте слід зазначити, що таке покликання здатне існувати у двох формах, а саме в подружжі та незайманості, однак кожне з них є рівноцінне між собою¹.

Беручи до уваги аспект подружньої любові, чітко бачимо, що вона включає в себе відповідальне батьківство, в якому чоловік та дружина повинні повністю віддати себе одне одному не лише в біологічному вимірі, але в першу чергу – духовному. Саме в любові подружжя єднається не лише в одне тіло, але їхнє єднання набуває набагато глибшого сенсу. Під час Тайни Подружжя подруги отримують поштовх, який допомагає їм зростати у тому, щоб отримати не лише одне тіло, але й одне серце та душу². Основною причиною такого єднання є зародження людської істоти, що стоїть вище будь-яких біологічних причин, проте містить в собі ряд інших цінностей, які Господь вклав у подружжя, щоб вони в правді здійснили Його задум³.

Батьківство не легкий та не простий аспект подружнього життя, проте саме завдяки йому сім'я набуває свого істинного значення. Адже саме народження дітей потверджує їхній союз, а також збагачує його та дає

---

¹ Пор. Іван Павло II. *Апостольське повчання Familiaris Consortio [Сімейна Спільнота]*. Львів 2006, 11.

² Пор. Іван Павло II, *Familiaris consortio*, 14.

³ Пор. Там само, 11.

глибшого значення спільності батька й матері. Папа Іван Павло II у «Листі до сімей» звертається до подружніх пар та наголошує, що лише від Бога походить різного роду батьківство, отже тільки від Нього супруги повинні черпати сили, щоб їхня любов зростала та вповні виливалась у виховані своїх дітей⁴. Також повертаючись до Тайни Подружжя, про яку згадувалось раніше, ми можемо побачити, що під час цього дійства чоловік та дружина перед Богом визнають своє єднання, а також приймають всі обов'язки, які на них покладено. Одним з них є плекання спільного добра їхньої майбутньої сім'ї, підтвердженням чого є прийняття від Господа дару батьківства. Виховання потомства має тісний зв'язок з присягою любові, яку наречені дають у храмі, обіцяючи це насамперед Богові та Церкві, котра є в лиці всіх присутніх під час Тайни Подружжя, оскільки батьківство та материнство в своїй основі має духовне значення, а не лише фізичне, як це прийнято вважати. Таке прийняття та виховання їхнього «плоду любові», тобто їхніх дітей, є головною ціллю сім'ї і бере свій відвічний початок саме від Бога, та повинна всіма своїми шляхами бути скерованою теж до Нього⁵. Оскільки чоловік та дружина через взаємний дар, який є особливим і винятковим, прагнуть розвинути такий особистий союз, в якому вони доповнюють одне одного, щоб мати змогу співпрацювати з Богом у творенні нової спільноти та творіння Царства Небесного⁶. Однак плідність подружньої любові не зводиться лише до народження дитини, оскільки включає в себе й інші плоди морального, духовного і природнього життя, які батьки черпають від Господа Бога та згідно Його задуму покликані передати своїм дітям, а через них всій Церкві та світові⁷.

Іван Павло II у своєму «Листі до сімей» стверджує, що людське батьківство має велику схожість за процесом з різним іншим батьківством на землі, проте його основна унікальність полягає в тому, що воно є найбільш

---

⁴ Пор. Іван Павло II, *Лист до сімей з нагоди року сім'ї*, Київ 1994, 7.

⁵ Пор. Іван Павло II, *Familiaris consortio*, 10.

⁶ Пор. Іван Павло II, *Послання до учасників міжнародного тижня присвяченого одруженню та сім'ї* // www.vatican.va/ (18.04.2023).

⁷ Пор. Іван Павло II. *Familiaris consortio*, 28.

подібним до Бога, який становить основу сім'ї⁸. Згідно з цим Господь кличе чоловіка та жінку до особливого єднання у любові, через яке народжуються діти, які є плодом їхньої любові. Кожне подружжя, яке отримує та приймає від Отця дар батьківства повинне бути зрілим до цього та усвідомлювати всю відповідальність та всі обов'язки, які на них будуть покладені від зародження дитини в утробі матері і аж до моменту її остаточної самостійності. Основний аспект у вихованні дитини це дати їй можливість бути оповитою зрілою батьківською любов'ю і дати зрозуміти дитині, що вона справді є бажаною для своїх батька та матері.

В одному з пунктів Катехизму УГКЦ «Христос – Наша Пасха» Синод Єпископів зазначає: «Відповідальне батьківство і материнство – це не лише прийняття дару нового життя, але й створення належних умов для повноцінного розвитку дитини»⁹. Саме вони повинні забезпечити дитину сприятливою атмосферою, в котрій новонароджена особа буде постійно перебувати в любові, теплі та ласці, тут вона повинна відчувати себе захищеною та люблячою.

Людське батьківство створене на образ Божого батьківства, оскільки наш Творець з самого початку створення світу опікується кожним земним творінням, не залишає нас у важкі хвилини життя та дає орієнтир на правдиву та щасливу дорогу життя, так само і батько та матір повинні дбати про свою дитину з самого її зачаття¹⁰.

Проте батьки повинні дбати про своє зріле батьківство та огортати своє потомство лише справжньою любов'ю, яка не завдаватиме дитині шкоди. Батьки повинні усвідомити, що дитина повинна прожити своє життя, а не життя своїх батьків, яке вони хочуть вкотре пройти, однак вже без тих помилок, якого допустились в минулому.

---

⁸ Пор. Іван Павло II. *Лист до сімей*, 6.

⁹ Див. Синод Єпископів УГКЦ, *Катехизм УГКЦ «Христос - Наша Пасха»*, Львів: Свічадо 2011, 896.

¹⁰ Пор. Іван Павло II. *Лист до сімей*, 6.

Варто також зазначити, що витокami справжнього батьківства є Господь Бог, оскільки саме від Нього бере свій початок кожна сім'я¹¹. І хоч чоловік та жінка під час Тайни Подружжя стають одним цілим, а також згідно із словами Івана Павла II: «Материнство обов'язково означає батьківство, а батьківство в свою чергу означає материнство»¹². Однак слід наголосити, що в процесі виховання зв'язок матері з дитиною та батька з дитиною є різним, тому бути батьком та матір'ю – це теж різні обов'язки, хоча покликання до батьківства є спільним¹³.

Материнство містить у собі особливу відкритість до прийняття дару нового життя, власне це і є основною характеристикою жінки. Для новонародженої дитини материнське лоно виступає першим прихистком та домівкою, де дитина перебуває 9 місяців. Саме цей період для дитини є одним з основних, оскільки тут вона отримує від матері тепло, турботу та любов, якою після свого народження зможе ділитись з усіма, хто її оточує. Пренатальна психологія довела, що всі емоції, які відчуває мама під час вагітності, передаються і самій дитині, що свідчить про тісний та нерозривний їхній зв'язок¹⁴. Своєю материнською опікою та любов'ю вона показує дитині, що її життя є добрим і бажаним¹⁵. Так емоційна та фізична близькість матері з дитиною чинить суттєвий вплив на її бачення світу та ставлення до тих, хто її оточує. Так отець-езуїт Юзеф Августин у своєму творі «Бути батьком» наводить приклад важливості емоційного зв'язку між матір'ю та сином:

Хлопці, які мають глибокий та безкорисливий емоційний зв'язок з мамою, зазвичай характеризуються емоційною лагідністю як щодо дівчат, так і щодо хлопців-ровесників. Їхня чоловічість не позначена схильністю до насильства та агресивного підтвердження своєї сили. Саме завдяки безкорисливій любові мами в хлопцеві формується емоційна чутливість, яка пізніше проявляється в стосунках зі «своєю дівчиною», нареченою, дружиною та дітьми¹⁶.

---

¹¹ Пор. Іван Павло II. *Лист до сімей*, 7.

¹² Див. Іван Павло II. *Лист до сімей*, 7.

¹³ Пор. Юстин Бойко, *Безпосереднє приготування до святого Тайнства Подружжя*, Львів: Духовна вість 2004, 65.

¹⁴ Пор. Іван Павло II, *Апостольський лист з нагоди Марійського Року Mulieris dignitate [Про гідність і покликання жінки]*, Львів 1995. 18.

¹⁵ Пор. Юзеф Августин, ТІ, *Бути батьком: Педагогічні й духовні аспекти* / перекл. О. Кривобочка, ТІ, Львів: Свічадо 2017, 90.

¹⁶ Див. Юзеф Августин, ТІ, *Бути батьком: Педагогічні й духовні аспекти*, 90.

З цього бачимо, яка важлива роль матері у вихованні дитини, зокрема у вихованні сина, адже він, як майбутній батько своїх дітей, буде нести весь досвід отриманий від батьків у свою сім'ю.

Щодо ролі чоловіка у процесі створення сім'ї, варто наголосити, що за Божим задумом, він спершу, ніж ставити собі за мету створити сім'ю та виховати у ній нащадків повинен усвідомити всю відповідальність цього та обов'язки, які будуть на нього покладені. Проте таке формування насамперед починається із ставлення до дружини у подружжі. Справжній чоловік своєї дружини ніколи не буде показувати свою вищість над жінкою, а навпаки у всьому буде підносити її гідність. Папа Іван Павло II зазначає, що правдива подружня любов насамперед вимагає, щоб чоловік відчував глибоку повагу до рівної його власній гідності жінки, та цитує слова св. Амвросія, який звертається до чоловіка: «Ти не є її паном, а чоловіком, ти отримав не служницю, а жінку... Відплати доброзичливістю за доброзичливість, любов винагороди любов'ю»¹⁷. З цього ми розуміємо, яку позицію займає Іван Павло II: чоловік ніяк не повинен домінувати над дружиною і контролювати її заради досягнення та задоволення власних своїх бажань. Натомість він повинен огортати її любов'ю та проявляти таку ж любов і до своїх дітей, адже це і є найвищим проявом його батьківства.

Зрілий батько завжди буде брати на себе ініціативу у вихованні своїх дітей, він буде цікавитись життям дитини та задовольняти її потреби. Натомість батько, який не усвідомлює роль свого покликання є пасивним батьком, який йде на контакт з дитиною лише у тому випадку, коли вона сама зробить перший крок. Батько, який усвідомлює своє покликання, завжди шукає нагоди, щоб поговорити з дитиною, щоб через спілкування, через інші методи спільного проведення часу розвинути справжні почуття, які можуть виникнути між ними. Саме такі чинники формують той нерозривний зв'язок,

---

¹⁷ Пор. Іван Павло II, *Familiaris consortio*, 25.

який може існувати між батьком та дитиною та створювати гармонію у їхніх стосунках.¹⁸

Чоловік, як символ Божого батьківства, є покликаним до того, щоб забезпечити всім потрібним свою сім'ю. Він повинен дбати про свою дружину, з якою зобов'язаний у любові та злагоді народити та виховати дітей, які в майбутньому стануть для них опорою, втіхою та поміччю у різних хвилинах життя.

1.2. Аспекти виховання поваги до життя

Досліджуючи різноманітні твори та доповіді Папи Івана Павла II, бачимо наскільки важливою для нього є цінність людського життя на всіх етапах. Починаючи від зачаття, народження і до смерті, людська особа є сотворена Господом. Вона є Його Даром чоловікові та жінці, які поєдналися в одне ціле під час Тайни Подружжя, а отже має незмінну цінність та гідність. В енцикліці «*Centesimus annus*» Понтифік зазначає, що Господь створив людину для неї самої і вона є бажана Богом, оскільки в ній є неоціненний Його образ. Також саме тут Папа вказує, що гідність особи не походить від того який статус в суспільстві вона займає, чи яку роботу виконує, але від того, ким вона є, тобто Творінням Господа¹⁹. Саме в такому напрямку і батьки повинні виховувати дітей, оскільки це їхнє обов'язкове завдання і нічим іншим його не замінити. Іван Павло II посилаючись на текст Документів II Ватиканського Собору, чітко зазначає: «Завданням батьків є створити таке сімейне середовище, оживлене любов'ю і пошаною до Бога і людей, яке сприяло б повноцінному індивідуальному й соціальному вихованню дітей»²⁰. З цього бачимо, що саме в сім'ї повинні розвиватись всі ті цінності, які згодом будуть поширюватись в суспільстві та зцілювати його²¹.

Сьогоднішнє суспільство ввібрало в себе різноманітні нездорові тенденції, які створюють перешкоди у виховній діяльності батьків. Однак,

¹⁸ Пор. Гері Чепмен, *П'ять ознак доброї сім'ї*, Львів 2010, 204.

¹⁹ Пор. Іван Павло II, *Енцикліка Centesimus annus [Сотий рік]* [PDF] Ватикан 1991. 11.

²⁰ Див. Іван Павло II, *Familiaris consortio*, 36.

²¹ Пор. Іван Павло II, *Familiaris consortio*, 36.

незважаючи на ці труднощі, вони зобов'язані передавати та насаджувати «суттєві вартості людського життя»²². Дітям від народження потрібно демонструвати, в особливій спосіб, своїм прикладом ставлення до матеріальних дібр, щоб вони мали змогу вирости в повній свободі та не були залежними від них, а плекали свою власну цінність як особистості, яка є більшою та вищою від земних речей. Виховний процес повинен бути побудований таким чином, щоб діти усвідомлювали, що «вартість людини є більше в тому, чим вона є, а не у тому, що має»²³. В «Листі до сімей» описуючи четверту заповідь Декалогу «Шануй свого батька і матір» (Вих. 20,12), Святіший Отець зазначає, що віддання шани та поваги, є тим, що належить людині вже фактом самого її існування, тим, що вона людина. За його словами, саме це «складає базову умову для будь-якого автентичного виховного процесу»²⁴.

Іван Павло II вказує на необхідності збагачувати своїх потомків почуттям справедливості, оскільки вона допомагає в егоїстичному суспільстві зберігати пошану до особистої гідності кожної людини, яка буде їх оточувати. Саме повага є однією з найважливіших чеснот, які може мати людина, оскільки це формує її цінності та переконання, які в майбутньому та протягом усього її життя, будуть позитивно впливати на побудову стосунків із сім'єю, друзями чи іншими особами, з котрими вона буде зустрічатись в суспільстві. Людині необхідно усвідомити, що все розпочинається від її ставлення до інших і як вона чинить людям, з якими вона має певні зв'язки, так і вони будуть діяти стосовно неї самої²⁵. Також вони повинні мати почуття справжньої любові, оскільки саме вона допомагає бачити потреби ближніх, піклуватись про них, бути відкритими на безкорисливу допомогу та служіння іншим, зокрема це стосується тих, які не можуть самостійно про себе подбати через фізичні обмеження²⁶. Визначним у цьому є також право на пошанування

---

²² Див. Іван Павло II. *Familiaris consortio*, 37.

²³ Див. Іван Павло II, *Familiaris consortio*, 37.

²⁴ Див. Іван Павло II. *Лист до сімей*, 16.

²⁵ Пор. *The Value of teaching children respect for others* // <https://www.playdaysacademy.co.uk> (21.09.2023).

²⁶ Пор. Іван Павло II. *Familiaris consortio*, 37.

гідності, яке має без винятку будь-яка особа і це в жодному разі не залежить від віку, віросповідань, поглядів на життя чи інших факторів. Авторка статті описуючи певні правила поведінки людини в зрілому суспільстві зазначає:

Це основоположне право, яке забезпечує нормальне існування і розвиток людства. Кожна людина має право наполягати на повазі до себе інших людей, починаючи з найближчого оточення – членів сім'ї, поширюючи це право на державні органи влади²⁷.

Саме сім'я є тією спільнотою любові, де пропагується самовідданість кожному її членові і саме вона покликана «шанувати і розвивати в кожному із членів найвищу особисту гідність»²⁸.

Чоловік та дружина віддають себе одне одному, йдуть на поступки та шукають компромісів у вирішенні спірних питань, оскільки є натхнені взаємною любов'ю. Точно так і діти, побачивши приклад батьків, будуть будувати свої стосунки, тобто між братом і сестрою, на засадах любові та поваги одне до одного, оскільки вони спільно перебувають в одній сім'ї, де панують гармонійні стосунки між батьками та дітьми²⁹. Про важливість батьківського прикладу, в одному з інтерв'ю говорить Блаженніший Святослав Шевчук, Глава Української Греко-Католицької Церкви:

Ми добре знаємо, зокрема з відкриттів сучасної психології, що дуже часто діти всотують той спосіб стосунків, який бачать у своїй сім'ї. Тобто чи так, чи сяк хлопчик або дівчинка носять у своїй глибинній уяві образ чоловіка і жінки, який отримують на прикладі постави батька і матері³⁰.

З цього бачимо, що саме в сім'ї і за допомогою батьків дитина формує різні життєві принципи, яких буде дотримуватись в дорослому житті. Тут дитина розвивається не лише фізично, але й психологічно і наскільки дитина буде здоровою та соціалізованою, залежить найперше від діяльності батька та матері. Якщо між подругами справді панують щирі та правильні відносини, які побудовані на взаємній любові, тоді і вся сім'я буде використовувати такі принципи і перебувати в гармонії одне з одним.

---

²⁷ Див. Докукіна О.М. *Батьківська підтримка підлітків у виборі смисложиттєвих цінностей*[PDF]. Київ. 55.

²⁸ Див. Іван Павло II. *Familiaris consortio*, 22.

²⁹ Пор. Іван Павло II. *Familiaris consortio*, 37.

³⁰ Див. Шевчук С. *Будьте святими в своєму батьківстві, щоб на вас могли рівнятися інші* // (22.09.2017) <https://ugcc.church> (23.09.2023).

1.3. Важливість дотримання принципів відповідального батьківства за повчанням святого Івана Павла II

Цілком очевидно, що погоджуючись стати батьками, подружжю необхідно усвідомлювати всі наслідки та виклики, які будуть траплятись на їхньому шляху, а також принципи, котрі варто дотримуватись, щоб виховання дітей було успішним. Оскільки такий вибір є довготривалим подруги повинні розуміти, що відповідальне батьківство включає в себе всі моменти від народження немовляти, її виховання та супроводження в доросле свідоме життя, де така особа вже буде сама відкликуватись на Божий задум щодо свого покликання.

Батьківство є не лише великим даром від Бога, а й новою відповідальністю, яку дає Бог, окрім цього воно може стати, як зазначає понтифік в апостольському повчанні «*Familiaris consortio*», післаництвом³¹. Окрім переліченого, батьківство є потенційною і дійсною відповідальністю, яку несуть обидва подруги. Папа Іван Павло II у своєму творі «Лист до сімей» зазначає, що відповідальність батьківства розпочинається від єднання подругів³²:

У подружньому акті чоловік та дружина покликані у відповідальний спосіб підтверджувати взаємне дарування себе, що вони зробили один для одного у подружній згоді. Логіка цілковитого дару себе іншому передбачає потенційну відкритість до дітородження: у цей спосіб подружжя покликане навіть до більшого сповнення як сім'я³³.

Відповідальне батьківство і материнство бере свій початок в ту мить, коли обидвоє подругів чітко вирішують бути батьками, стати співпрацівниками Бога у творенні нової людини, яка буде їх освячувати. Під час їхнього свідомого рішення проявляються два грандіозні виміри подружнього союзу, а саме об'єднувальний, тобто чоловік і жінка єднаються в одне тіло і стають одним цілим, та дітородний, коли вони в єднанні дають початок «новому людському життю, яке потім розвиватиметься у лоні матері»³⁴.

³¹ Пор. Іван Павло II. *Familiaris consortio*, 17.

³² Пор. Іван Павло II, *Лист до сімей*, 12.

³³ Див. Іван Павло II, *Лист до сімей*, 12.

³⁴ Див. Іван Павло II, *Лист до сімей*, 12.

У даних настановах Святіший Отець наголошує на тому, що хоч чоловік є біологічно віддаленим від плоду, який розвивається в утробі жінки, несе також зобов'язання, адже є безпосередньо також залученим до дітородження³⁵. Хоча він не відіграє вповні прямої ролі у народженні нового життя, однак як зазначає римський архиєрей, він є покликаний та зобов'язаний приділяти увагу, а також надавати підтримку протягом вагітності дружини, допомагати під час народження дитини³⁶ та цілковито й безпосередньо після її появи на світ і впродовж усього життя.

Наступним важливим принципом, що стосується батьківства є зрілість. Сама зрілість досягає свого апогею, коли обидвоє подругів у шлюбі усвідомлюють, що народження нового життя є даром. Зрілість у подружжі є найбільш помітною, коли в сім'ї народжується дитина з фізичними чи ж з психологічними відхиленнями³⁷. Саме за таких обставин життя майбутнє стає викликом, до якого є покликані батько і матір. В складних моментах подружжя більш глибинно усвідомлює свою відповідальність у вихованні дитини та її забезпечення, тому зрілість у таких сім'ях повинна бути ключовою у формуванні сім'ї. Певні вади у розвитку дитини несуть за собою ряд інших викликів, тому батьки стикаються з тим, що повинні присвячувати ще більше свого часу і надавати більше ресурсів ніж у сім'ях в яких діти є здоровими.

Важливим елементом, що засвідчує подружжя як зріле, є ставлення до дітей та їх сприйняття. Цілком очевидно, що народження дітей є дорогоцінним даром і високою цінністю, а також подружжя хоче мати дітей для себе і це є правильно. Проте слід вказати, що батьки повинні прагнути цих дітей, точно так само, як прагне їх Господь, а саме заради них самих. Оскільки в цьому розумінні людської особи і відкривається узгодження волі батьків з тим задумом який вкладає Творець у своє творіння³⁸.

---

³⁵ Пор. Іван Павло II, *Лист до сімей*, 12.

³⁶ Пор. Іван Павло II, *Лист до сімей*, 16.

³⁷ Пор. Там само, 16.

³⁸ Пор. Там само, 9.

Щодо самих батьків Папа Іван Павло II у «Листі до сімей» підкреслив, що перш за все вони є вихованцями, які мають найбільшу і найширшу компетенцію, що стосується дітей. Саме виховання є першою й ключовою місією батьків, тому Святіший Отець наголосив, що виховання є зобов'язуючим покликанням.

Завдання виховання нерозривно пов'язується з покликанням подругів: бути учасниками творчого діла Бога, народжуючи в любові і задля любові нову особу. А вона має в собі покликання до росту й рзвитку. Тому батьки намагаються у цьому допомагати, щоб вона могла жити повноцінним людським життям. На цьому наголошує II Ватиканський Собор: «Тому що батьки дали дітям життя, мають вони тяжкий обов'язок виховувати своїх дітей, отже їх треба визнати за найперших та найголовніших вихователів»³⁹.

Проте, якщо розглядати момент виховання комплексно, то зауважимо, що батьки не в силі забезпечити у всьому свою дитину (для прикладу повна її соціалізація), тому для допомоги подружжю застосовується принцип субсидіарності⁴⁰. Даний принцип означає, що подружжя, яке виховує дітей має зобов'язання і окрім цього певні можливості, які можуть бути належними, або ж навпаки – недостатніми, тому цей принцип служить допомогою, однак в жодному випадку не є заміною батьківства іншими установами.

Проте згідно з певними дослідженнями можемо побачити, що сім'я має небезпеку перебувати в статусі «мертвої інституції», оскільки багато соціальних функцій, які вона повинна б була самостійно виконувати та які природньо їй належать, перейшли до інших інституцій і не мають відношення до сім'ї⁴¹. Тут спостерігається тонка межа, у застосуванні принципу солідарності, за допомогою якого учасники, які співслужать у вихованню, відграють лише опосередковану роль у вихованні, але не замінюють батьківство, а лише діють в ім'я батьків⁴².

Двома основними інституціями, з якими зустрічається будь-яка особа являється держава та Церква. Саме вони мають значний вплив на формування світогляду людини, а отже на їхніх плечах покладена велика відповідальність

---

³⁹ Див. Іван Павло II, *Familiaris consortio*, 36.

⁴⁰ Пор. Іван Павло II, *Лист до сімей*, 16.

⁴¹ Пор. Grand'Maison Jacques, *The Modern Family: Locus of Resistance or Agency of Change*, 48.

⁴² Пор. Іван Павло II, *Лист до сімей*, 16.

за розвиток та формацію особи. Іван Павло II в апостольському повчанні «*Familiaris consortio*» вказує:

Держава і Церква мають обов'язок надавати сім'ям усяку можливу допомогу, щоб сім'ї могли правильно виконувати свої виховні завдання. З тією метою як Церква, так і держава повинні створювати й підтримувати такі інституції і таку діяльність, яких слушно домагаються сім'ї: допомога повинна бути пропорційно до невиваженості сім'ї [для виконання виховних завдань]. Отож усі ті хто в суспільстві керує шкільництвом, ніколи не повинні забувати, що сам Бог настановив батьків першими й головними вихователями дітей та що їхнє право цілковито невідчужуване.⁴³

Батьки також мають важливий обов'язок у співпраці з установами, а саме побудова тісного діалогу та співпраці, яка слугуватиме для кращого розуміння одне одного та більш точного процесу виховання, який батьки будуть в змозі підтримувати в домашніх умовах.⁴⁴

Не можливо опустити той факт, що виховання дітей слугує для подружжя самовихованням⁴⁵. В часі формування дитини батьки отримують новий і неповторювальний досвід, завдяки якому вони отримують знання і навички, таким чином батьківство, як таке, впливає на формування всієї родинної спільноти. Батьки повинні також розвиватись у своєму покликанні разом з дитиною, щоб могли бути тим добрим прикладом для наслідування, як про це згадувалось в попередньому пункті.

Важливим елементом в розбудові сім'ї є спілкування між її членами, яке встановлює якісні зв'язки. Саме в спілкуванні між батьками і дітьми, чи між сестрами та братами пізнається одне одного, розуміється, що переживає та особа, які цінності має, що для неї є прийнятним, а що приносить їй тривогу та дискомфорт. Беручи до уваги слова понтифіка, який говорить, що усі члени сім'ї «кожний згідно своїм даром, має ласку й відповідальність за те, щоб день у день розбудовувати спільноту осіб, створюючи з родини «школу повнішого й багатшого людства» на засадах взаємослужіння за співучастю в добрі, радощах і терпіннях»⁴⁶. В любові такі стосунки набувають справжнього сенсу,

⁴³ Див. Іван Павло II. *Familiaris consortio*, 40.

⁴⁴ Пор. Іван Павло II. *Familiaris consortio*, 40.

⁴⁵ Пор. Іван Павло II, *Лист до сімей*, 16.

⁴⁶ Див. Іван Павло II, *Familiaris consortio*, 21.

і саме любов здатна формувати кожного члена родини, а також цілу спільноту зокрема. Однак першопочатковими і тими хто показує, що таке любов є батьки. Вони повинні показати як це любити одне одного та своїм прикладом це засвідчити. Зокрема Вселенський Архиєрей зазначає наступне:

Як без любові людина не є спільнотою осіб, так само без любові сім'я не може жити, рости і вдосконалюватись як спільнота осіб.[...] Людина не може жити без любові. Залишається вона незрозумілою для себе самої істотою, життя її позбавляється сенсу, якщо не виявити їй любові, якщо вона не зустрічається з любов'ю, якщо її не переживає і не засвоює, якщо не бере в ній живої участі⁴⁷.

Тут ми бачимо наскільки вагомою є любов для кожного, оскільки саме на цій чесноті будується суспільство вцілому. Сімейна любов психологічно гартує особу і формує міцну базу для майбутніх стосунків. Саме відчуття турботи зі сторони близьких людей призводить до кращого соціального функціонування в дорослому житті⁴⁸. Як сім'я є найменшою його складовою, то в з неї все починається і розростається. Так діти наслідуючи своїх батьків та ту модель поведінки, яка панувала в сім'ї, де вони виховувались, будуть втілювати вже у тій сім'ї, яку вони створять власними зусиллями та виконають Божий задум щодо людини.

Розбудовуючи спільноту загалом неможливо опустити важливий момент виховного процесу між батьками та дітьми, в якому кожен з них бере повноцінну та унікальну участь участь. В побудові християнської родини вони є невід'ємними одне від одного, оскільки як батьки впливають на формування дітей, точно так само і діти роблять свій внесок у творення особистості батьків. Понтифік вкотре наголошує на важливості любові у побудові таких зв'язків. Він вказує, що «за посередництвом любові, пошани, послуху батькам дитина вносить певний вклад у розбудову дійсно людської та християнської родини»⁴⁹, в свою чергу батьки, через приклад свого служіння дітям, допоможуть їм це усвідомити, а також зможти реалізувати в повсякденному житті.

---

⁴⁷ Див. Іван Павло II. *Familiaris consortio*, 18.

⁴⁸ Пор. Barbara Field, *The Importance of Family Love. Learn how to create and sustain this type of love* // <https://www.verywellmind.com>. (08.08.2022)

⁴⁹ Див. Іван Павло II. *Familiaris consortio*, 21.

Однак, щоб сім'я була здоровою, необхідно мати певні основи, які будуть слугувати орієнтирами у житті та вихованні. У апостольському повчанні «*Familiaris consortio*» Папа Іван Павло II підкреслює, що однією з причин постання важливості питання відповідального батьківства є спотворення значення свободи та її прав⁵⁰. В сучасному світі різко викривляється поняття сім'ї, «для одних – знак спасіння Христа, що діє у світі; для інших – знак спротиву, який людина ставить Божій любові»⁵¹. Часто людина поводить себе егоїстично та прагне відкидати усе, що створює для неї дискомфорт. Так також відбувається і в сімейному житті, коли особа не розглядає батьківство, як своє покликання, як Божий Дар та благословення, але як щось небажане, та те, що принесе дисбаланс в її життя.

Важливо є також підкреслити, чому порушуються принципи батьківства. Насправді причини можуть бути різними, однак понтифік у згаданому вище апостольському повчанні намагався загально окреслити чому питання сім'ї та дітородження стає разючим на сьогодні. Святіший зазначив, що причинами можуть бути нестача задовільних засобів прожиття, або навпаки, коренем безвідповідального батьківства, чи взагалі його відсутності може бути надмірний добробут у родині⁵², внаслідок чого подружжя надає перевагу власному добробуту, ніж дітонародженню і вихованню дітей. З цього розуміємо, що зовнішні фактори відграють важливу роль у впливі на формування батьківства, таким чином вони можуть породжувати в подружжі сумніви та страх щодо майбутнього. Однак Папа Іван Павло II підкреслив, що хоч зважаючи на зовнішні чинники, які можуть бути задовільні чи ні, більшою загрозою, ніж викликом є те, що подружжя сприймає народження дитини не як дар, благословення для неї, але сприймає її як виклик, який може стати загрозою їм⁵³. З цього бачимо, що зовнішні чинники стають великим тиском, внаслідок чого приймаються невірні рішення, щодо майбутнього дарування

---

⁵⁰ Пор. Іван Павло II. *Familiaris consortio*, 6.

⁵¹ Див. Іван Павло II. *Familiaris consortio*, 6.

⁵² Пор. Там само, 6.

⁵³ Пор. Там само, 6.

життя, і такі подруги стають закритими на цей заклик. Однак, якщо чоловік і дружина усвідомлюють, що народження є Божим даром, то вони стають співучасниками Його творчого творіння⁵⁴ і таким чином відбувається співпраця батьків з Богом.

Святіший Отець також зазначає, що ще однією загрозою в сучасному світі стала велика кількість інформації, яка несеться в маси. Саме вона впливає на будівництво сім'ї та її цінностей, оскільки більшість інформації, немає нічого спільного з принципами, які сповідують в християнстві⁵⁵. Папа Іван Павло II піднімаючи цю проблему, намагався показати, що через швидку та доступну інформацію подружжя часто має викривлене уявлення. Понтифік говорить про те, що сучасний світ поширює і насаджує викривлені поняття батьківства, пропонує більш простіший спосіб подружнього життя, який нерідко полягає у відсутності дітей, або відмови від них.

Окрім вище поданого, Папа Іван Павло II також навів приклад, що у сучасному світі є поширене явище розлучень, або відмова від шлюбу між парою. Внаслідок чого скасовують моральні норми, на яких вибудовувались подружні відносини⁵⁶. Таким чином популяризується ментальність вільних та незобов'язуючих відносин між чоловіком та жінкою, в яких немає місця для дитини, адже внаслідок викривленого бачення співжиття пари поширюється тенденція егоїзму, у котрому власні пріоритети та бажання стають на найвищий рівень. Таким чином ключове місце у житті займають власні принципи, а не принципи, які б відносились до батьківства. Блаженніший Святослав Шевчук, зазначив, що в сучасному світі панує тенденція ставити народження дитини «останнім з життєвих пріоритетів» і в такій перспективі діти отримують статус небажаних, або тих, які будуть створювати дискомфорт у побудові «щастя» чоловіка й жінки⁵⁷. Проте, підсумовуючи все вище написане, варто підкреслити, що згідно з Божим задумом ключовою метою

---

⁵⁴ Пор. Іван Павло II. *Лист до сімей*, 16.

⁵⁵ Пор. Іван Павло II. *Familiaris consortio*, 7.

⁵⁶ Пор. Іван Павло II. *Familiaris consortio*, 7.

⁵⁷ Пор. Шевчук С. *Будьте святими в своєму батьківстві, щоб на вас могли рівнятися інші* // <https://ugcc.church> (28.09.2023).

подружжя є поширювати свою любов. Найвищий вияв цієї любові є народження і виховання дітей⁵⁸. Саме в такому випадку подружжя може вповні реалізувати своє покликання: чоловік – бути батьком, а жінка – бути матір'ю.

---

⁵⁸ Пор. Іван Павло II. *Familiaris consortio* 14.

II Розділ

Морально-етичний аналіз пренатальної діагностики

В даному розділі буде розглянуто різні види пренатальної діагностики, та дано їм морально-етичну оцінку з погляду персоналістичної моделі біоетики, оскільки саме вона найбільш точно відображає християнські цінності та не суперечить моральному закону. Для кращого розуміння, необхідно дати точне визначення найперше терміну «біоетика». Згідно з визначенням, яке подає Сучасна Енциклопедія України, «біоетика – це розділ етики, що вивчає моральні проблеми, які мають відношення до людини і всього живого, а також визначає, які дії з морального погляду є допустимими, а які - ні»⁵⁹. Саме біоетика допомагає вповноті зберегти життя людини на різних її етапах, від зачаття, народження та до смерті. Оскільки технологічний прогрес набрав високих обертів, тому практично кожного дня з'являються нові виклики з якими зустрічається біоетика та які необхідно врегульовувати, щоб не була порушена людська гідність.

2.1. Історія виникнення та розвитку пренатальної діагностики

Сучасні медичні технології, постійно розвиваються. Практично завжди їхньою головною метою та взагалі для чого вони існують, є те, щоб бути корисними для людини та вирішувати певні її проблеми. Однак не завжди методи досягнення кінцевої мети є етично та морально правильними.

Висвітлюючи деякі аспекти пренатальної діагностики, важливо наголосити з якого моменту розпочинається діагностика вагітних. Саме тому ми звертаємо увагу на історичну хронологію розвитку медичної етики. Проаналізувавши наукові джерела, бачимо, що дослідники поділяють її на чотири етапи⁶⁰. Перший етап – античний та бере початки від Сократа, який проживав в IV-V ст. до н.е. Його також називають засновником античної етики. Він говорив, що моральність це така здатність особи, незважаючи на її

---

⁵⁹ Див. Кундієв Ю. І. *Біоетика* // <https://esu.com.ua/> (23.09.2023).

⁶⁰ Пор. Запорожан В.М., Аряєв М.Л., *Біоетика та біобезпека*. Київ. 2013. 9.

природні інстинкти, брати верх над ними, та діяти так, щоб її дії бути гідні поведінки людини⁶¹. Під час наступного етапу відбувається формування корпоративної медичної етики, загалом його виникнення пов'язують з розвитком монотеїстичних релігій.⁶² Основними медичними знаннями, які були актуальними в тому часі, володіли саме священики та ченці. Вони діяли згідно з моральними нормами, які були притаманні в їхньому середовищі. Зокрема всі монотеїстичні релігії діють за принципом допомоги ближньому, потребуючому, піклування про слабких та хворих⁶³. Протягом усього середньовіччя медичну допомогу надавали переважно при монастирях, саме тут накопичувався основний досвід надання медичного супроводу хворим. Святий Василій Великий уклав правила догляду за хворими та організував школи, де навчали ченців правильно надавати допомогу⁶⁴.

Прийнято вважати початком третього етапу розвитку медичної етики 1834 рік. Саме тоді було опубліковано книгу англійського філософа І. Бентама «Деонтологія, або наука про мораль»⁶⁵. В цій праці він описував основні принципи поведінки людини з позиції «утилітаризму». Він говорив наступне:

Основа деонтології – принцип користі... певний вчинок є добрим або поганим, гідним або негідним, що заслуговує чи не заслуговує на схвалення залежно від його тенденцій збільшувати або зменшувати суму суспільної користі.[...] Благо як індивіда, так і суспільства, може бути гарантоване тільки готовністю до самовіддачі, що й повинно практикуватися в суспільстві між людьми.⁶⁶

З цього ми можемо побачити, що основна суть тогочасної етики полягала в тому, щоб якнайбільша кількість людей в суспільстві могла досягнути найбільше щастя та комфорту. Це полягало і в збільшенні свободного простору для особистих дій, зменшенні тих чинників, які призводять до болю та страждань.⁶⁷ Також варто наголосити, що в перших трьох періодах, пренатальна діагностика в теперішньому виді, з проникненням в організм

---

⁶¹ Пор. Запорожан В.М., Аряєв М.Л., *Біоетика та біобезпека*. 10.

⁶² Пор. Там само, 12.

⁶³ Пор. Там само, 12.

⁶⁴ Пор. Згречча Е., Спаньйоло А. Дж. П'єтро М. Л. та інші. *Біоетика: підручник для медичних вищих навчальних закладів* / перекл. з італ. Шовкун В. Й. Львів 2007. 52.

⁶⁵ Пор. Запорожан В.М., Аряєв М.Л., *Біоетика та біобезпека*. 13.

⁶⁶ Див. Запорожан В.М., Аряєв М.Л., *Біоетика та біобезпека*, 13.

⁶⁷ Пор. Там само, 13.

жінки, не проводилась і це цілком зрозуміло, оскільки не було технічних засобів для її реалізації.

Останнім етапом розвитку медичної етики, який триває і сьогодні є біоетичний. Він бере початок з 1970 року, з моменту публікації статті «Біоетика: наука про виживання» онкологом Ван Ренсселером Поттером. Тут вперше згадується термін «біоетика» як «нова дисципліна, яка об'єднала б біологічні знання із знанням системи людських цінностей»⁶⁸. Він зазначає, що розкол між медичними знаннями та гуманістичними є великим та становить суттєву небезпеку для людства. Саме тому неофіційною назвою біоетики є «наука виживання», оскільки існування життя на землі є під загрозою.⁶⁹ Вона є немов мостом між двома культурами, які шукають точки дотику заради однієї мети, а саме спроможності людства вижити в середовищі, де розвиток наукового процесу набув шаленого темпу, який знищує те, що повинен був зберігати. Також Іван Павло II в енцикліці «*Evangelium vitae*» говорить, що саме біоетика об'єднює людей різних релігій та поглядів навколо спільної мети та етичних проблем, які напряду пов'язані з життям людини⁷⁰.

Цілком очевидно, що дбати та оберігати особу потрібно на усіх етапах розвитку, а особливо в той час, коли вона сама не може цього зробити. В цей момент, а саме до народження, опіка над плодом цілком переходить до обов'язків батьків і щоб якісніше її виконувати необхідно звернутись до спеціалістів, які нададуть комплексну пренатальну діагностику.

Історія розвитку пренатальної діагностики, згідно з науковими джерелами, не є надто довгою. Зокрема її початок окреслюють в 1950 роках, коли було відкрито статевий хроматин, який дозволяє визначити стать плоду тоді коли це анатомічно чи візуально неможливо, оскільки чоловіча стать не має його, а в осіб жіночої статі він присутній. Це відкриття також дозволило

---

⁶⁸ Пор. Згречча Е., Спаньйоло А. Дж. П'єтро М. Л. та інші. *Біоетика*, 67.

⁶⁹ Пор. Згречча Е., Спаньйоло А. Дж. П'єтро М. Л. та інші. *Біоетика*, 68.

⁷⁰ Пор. Іван Павло II, *Енцикліка Evangelium vitae [Євангеліє життя]*. Ватикан 1995. 27.

генетикам точніше визначати можливість спадкових хворіб, оскільки до того медики опирались лише на історію хворіб родичів пацієнта⁷¹.

В 1950 роках було розроблено ультразвукову діагностику, яка допомагала визначати вроджені вади плоду ще на ранніх термінах розвитку. Однак починаючи вже з 1970-х років, УЗД ширше використовується, хоча в сірих кольорах, але в реальному часі передає стан плоду в утробі матері. Загалом часто використовувались різного роду інвазивні методи скринінгу, проте застосовувались лише до тих жінок, які перебували в групі високого ризику. Але в 2007 році Американський конгрес акушерів та гінекологів випустив «Практичний бюлетень ACOG №77» в якому рекомендував робити скринінг анеуплоїдії або інвазивне тестування для всіх жінок. Також вказувалось, що найкраще проводити таке тестування під час першого пренатального візиту⁷².

2.2. Медичні аспекти

Наступне про що варто вказати та на що буде зосереджуватись основний фокус це пренатальна діагностика. Саме вона є однією з найважливіших проблематик, які розглядає персоналістична біоетика, що найбільш близька за принципами до християнського вчення. Згідно з визначенням, яке подає енциклопедія, пренатальна діагностика це дослідження яке відбувається перед народженням немовляти. В ній ми також знаходимо більш точне визначення, що звучить наступним чином:

Пренатальна діагностика – це діагностичні процедури, що використовуються в ході обстеження вагітної для виявлення генетичних чи яких-небудь інших аномалій розвитку плоду. Існують різні види пренатальної діагностики. Інвазивні методи припускають медичне «вторгнення» у порожнину матки. [...] Існують також і неінвазивні методи. При їх проведенні порожнина матки не зачіпається⁷³.

Як бачимо, вище наведені приклади видів пренатальної діагностики, в своїй суті спрямовані на те, щоб виявити певні патології плоду та, якщо такі наявні, могли їх лікувати ще в утробі матері. Однак варто зазначити, що неінвазивні

⁷¹ Поп. Cowan R.S., *Fetal Diagnosis and Therapy: Aspects of the History of Prenatal Diagnosis*. [PDF]. 1993. 11.

⁷² Поп. Laura M. Carlson. *Prenatal Diagnosis. Screening and Diagnostic Tools*. // <https://www.ncbi.nlm.nih.gov>. (07.11.2023).

⁷³ Див. Філіпцова О. В. *Пренатальна діагностика* // <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/> (23.09.2023).

методи є безпечними для плоду та їх можна проводити всім вагітним жінкам, натомість інвазивні методи несуть в собі певну загрозу та окремі з них можуть спровокувати викидень.

Ключовим моментом у проведенні пренатальної діагностики на всіх її етапах має бути дія на добро. Тобто робиться вона з метою щоб запобігти прогресу хвороби, та ще до народження дитини старатись мінімалізувати ризику та якнайбільше допомогти. Проте в жодному випадку така діагностика не може бути націленою для отримання інформації про стан плоду з метою вчинення аборту вразі якщо ембріон має певні вади та патології. Конгрегація Доктрини Віри в Інструкції про повагу до людського життя «*Donum Vitae*», подає наступні вказівки щодо проведення пренатальної діагностики:

Така діагностика за згодою батьків дозволяється після того, як їх адекватно проінформували, якщо застосовані методи зберігають життя та цілісність ембріона і матері, не наражаючи їх на невинуватий ризик. Але проведення діагностики, яка включає думку про можливість вчинення аборту, залежно від отриманих результатів, серйозно суперечить моральному закону. Діагностика, яка виявляє наявність дефекту розвитку, чи спадкову хворобу, – не повинна дорівнювати смертному вироку⁷⁴.

Продовжуючи аналізувати вчення щодо пренатальної діагностики Папа Іван Павло II говорить, що люди, які живуть за принципами евгенічної ментальності та відкидають дітей, які народжуються з певними відхиленнями чинять морально неправильно і такі дії неможливо оправдати. Понтифік вказує, що «такий спосіб мислення є ганебним і гідним всіякого осуду, бо він визначає вартість людського життя тільки в категорії «нормальності» і фізичного здоров'я»⁷⁵.

2.2.1. Статус людського ембріону

Як вже зазначалось раніше, пренатальна діагностика проводиться в утробі матері для визначення стану ембріону. Саме тому в даному підрозділі мова йтиме про онтологічний, етичний, а також юридичний статус людського ембріону. Це питання є важливим і його обговорюється в різних суспільних

---

⁷⁴ Див. Конгрегація Доктрини Віри. *Інструкція про повагу до людського життя Donum Vitae [Дар життя]*. Ватикан 1987. 2.

⁷⁵ Див. Іван Павло II, *Evangelium vitae*. 63.

колах, таких як, церковні, медичні, парламентські та інші. Оскільки велика кількість людей, окреслює статус ембріону з вигідної для себе позиції, щоб могли виправдати власні дії. Найчастіше це питання виринає під час запліднення в пробірці, проведення експериментів над ембріонами, а також при вчиненні абортів, коли в ембріона виявлено патологію і саме тоді знаходимо різні погляди, які намагаються аргументувати, богослови, священники, медики та люди, котрі мають пряме відношення до цього питання. На думку представників персоналістичної біоетики, ембріон набуває статусу особи в момент зачаття та поступово розвивається згідно з планом, який закладено в його геномі⁷⁶. Інші ж твердять, що такого статусу він набуває через 21-22 години після запліднення. Також є й такі науковці, які вважають, що особою ембріон може бути лише з 14-го дня, а саме після утворення первинної смужки, що свідчить про самостійність та типові риси живої особи. На підтвердження того, що до 14-го дня ембріон не є особою, оскільки повністю залежить від матері, є доповідь Комісії Варнок та рішення Етичної ради США в 1979 році, де чотирнадцятиденний термін ембріону отримував статус «неособовий», оскільки до того часу ще не відбувається імплантація плоду в матку⁷⁷.

Повертаючись до сенсу персоналістичної моделі біоетики, то варто зазначити, що саме вона робить акцент на особі та збереженні її цінності, а також підпорядковує медичні винаходи, процеси та експерименти виключно людині та для її блага. Така модель ставить людину вищою, ніж будь-які інші інтереси. Саме персону є її центром і дії, що можуть применшити чи порушити гідність є неприпустимими. Кожна людина має права, які гарантує держава, оскільки вони закладені в її природі і не залежать від статі, раси, культури чи національності. Фундаментальні права належать особі протягом усього її життя, як від зачаття так і до дня смерті⁷⁸. Про гідність людської особи

---

⁷⁶ Пор. Ігор Бойко, *Біоетика. Скрипт для студентів*. Львів 2007. 41.

⁷⁷ Пор. Ігор Бойко, *Біоетика. Скрипт для студентів*., 42.

⁷⁸ Пор. Згречча Е., Спаньйола А. Дж. П'єтро М. Л. та інші. *Біоетика*. 106.

докладно та аргументовано пише Папа Іван Павло II у своїй енцикліці «*Evangelium vitae*». Він говорить, що «в будь-якій людині – живій чи при смертній, вбачаємо образ Божої слави: її ми прославляємо в кожній людині – у знаку Бога живого, образ Ісуса Христа»⁷⁹. Аналізуючи ці слова, можемо прийти до розуміння, що сам Господь наділяє людину найвищою гідністю, підносить її до свого рівня та цінує на всіх етапах її життя, на схилі віку чи немовлям, здоровою чи ослабленою недугою.

Для цілісного розуміння того, яким є онтологічний статус ембріону, нам необхідно відповісти на питання: *хто є ембріон?* Саме з цього запитання і відповіді на нього розпочинаються основні дискусії. Загалом всі вони спрямовані на визначення морального статусу ембріону і який захист щодо нього потрібно здійснювати. Католицька Церква в інструкції «*Donum vitae*» посилаючись на Декларацію про вчинений аборт чітко говорить:

З моменту запліднення яйцеклітини починається нове життя, яке не є ні життям матері, ні батька, а тільки нової людини з її власним розвитком. Воно ніколи не стало би людським життям, якби таким не було від початку. Сучасна наука генетика ясно підтверджує все те, що завжди було очевидним, незалежно від дискусій про момент одушевлення. Вона вказала на те, що вже з першої миті закладено, якою буде ця жива істота: людиною, індивідуумом, з усіма притаманними йому ознаками, які уже до кінця визначені. Вже від моменту запліднення розпочинається біг життя кожної людини, всі здібності якої вимагають часу, навіть доволі тривалого проміжку часу, щоб розвинути і бути готовими до дії⁸⁰.

Згідно з цим ми бачимо, що статус особи ембріон набуває в момент зачаття і отримує цілісно, що не робить його гідність нищою, ніж людини, яка вже народжена. Між ними немає жодної різниці. Вони є повноцінними особами, однак ембріон ще повинен розвинути закладені в нього функції та досягнути повноти свого розвитку за допомогою матері, котра створить належні для цього умови. Саме тому людина, існування якої розпочинається з моменту формування зиготи, повинна отримати повагу, яка притаманна всім людям. Її необхідно трактувати як особу і надавати ті права, які їй належать, а основним правом кожної людини є право на життя, тому воно фундаментальне⁸¹.

⁷⁹ Див. Іван Павло II, *Evangelium vitae*, 84.

⁸⁰ Див. Конгрегація Доктрини Віри. *Donum Vitae*, 5

⁸¹ Пор. Конгрегація Доктрини Віри. *Donum Vitae*, 5.

Бахар Услу у своїй статті, посилаючись на слова ембріолога та філософа Гюнтера Рагера вказує, що «Ембріон – це особистість у стадії становлення»⁸² і її неможна використовувати для досліджень, оскільки в нього вже присутні властиві характеристики особи, які несуть в собі цінність для інших людей. Також на захист недоторканості ембріону та його людського статусу виступає науковий співробітник Інститут філософії Університету Мартіна Лютера Г. Дамшен, Він наводить аргументи приналежності ембріону до виду *homo sapiens*, отже вони також мають притаманну гідність, оскільки безперервно розвиваються у цілком дорослих людей, якщо не перешкоджати цьому процесу⁸³. Згідно з вченням Тертуліана людиною вже є той, хто нею потенційно стане, саме тому щодо плоду, який знаходиться в утробі матері, застосовуються ті ж моральні закони, що й до новонародженої дитини⁸⁴.

Окресливши онтологічні аспекти статусу людського ембріону, варто наголосити також на його етичному та юридичному статусі, що встановлює чітку межу між допустимими та забороненими діями з ембріоном, які регулює держава. Однак проблема полягає в тому, що на сьогоднішній день немає чітко сформовано закону в українському та міжнародному законодавстві, який б визначав з якого моменту ембріон має право на життя та недоторканність.

Найбільша кількість дискусій та відмінних поглядів між науковцями зосереджена саме навколо періоду, який окреслюється першими двома тижнями життя ембріону. Одним з аргументів є те, що на даному етапі, ембріон не можна вважати індивідумом, тобто тим, кого не можна поділити оскільки в цьому періоді можуть утворитись близнюки⁸⁵.

Загалом закон визначає та регулює принципи поведінки з ембріонами які були утворені *in vitro*, тобто за межами жіночого тіла. Для прикладу в Швеції та Англії використання ембріонів в експериментальних дослідження є допустиме до 14 дня з моменту запліднення. Натомість Австрія та Норвегія

---

⁸² Див. Bahar Uslu. *What about Embryo's Rights?* (25.08.2022), <https://www.intechopen.com/chapters/83275>, (17.11.2023).

⁸³ Пор. Bahar Uslu. *What about Embryo's Rights?* (17.11.2023)

⁸⁴ Пор. Ігор Бойко. *Біоетика, скрипт для студентів*, 52.

⁸⁵ Пор. Щербина Є.М. *Правовий статус ембріона*. [PDF] http://apnl.dnu.in.ua/6_tom_3_2017/10.pdf .

повністю забороняє будь-які експерименти, а в Іспанії дозволено досліджувати ембріони лише після їхньої смерті⁸⁶. Проте тільки в англійському середовищі є закон який дозволяє створювати ембріони та робити дослід над ними, в інших країнах такі дії дозволені лише над ембріонами, які отримали статус «надлишкові», тобто ті, котрі слабкі, мають певні вади і не будуть переноситись в матку. І лише Німеччина чітко координує процес штучного запліднення та визначає мінімально допустиму кількість збору яйцеклітин, які необхідно перенести в матку, щоб не було зайвих ембріонів⁸⁷.

На даний час існує велика кількість видів пренатального втручання з різними цілями. Одні мають за мету знищення ембріона, інші діагностики, експерименту над ним, чи терапію. Однак варто зазначити, що будь-які дії, що ведуть до знищення ембріонів, незважаючи на мету та намір тих, хто їх вчиняє, є морально злими та різко засуджуються. В даному випадку мова йде про зумисний аборт, який є «прямим та свідомим вбивством людської істоти у період між зачаттям і народженням, на початках її життя»⁸⁸. Саме тут ненароджена дитина є тою, яка не може себе захистити, та котра не несе жодної загрози і найчастіше спричинює вбивство саме та людина, яка згідно з Божим задумом повинна її оберігати⁸⁹.

Всі втручання в організм жінки, які несуть загрозу збереженню фізичної цілісності ембріону є недопустимі. Особливо йдеться про експерименти, коли до ембріону не ставляться з пошаною та гідністю, як до особи, але розглядають його, як біологічний матеріал. Винятком є лише втручання з метою лікування. Тоді також є загроза фізичній цілісності, однак вона повинна бути співмірною з користю та націлена на добро дитини⁹⁰.

---

⁸⁶ Пор. Ігор Бойко. *Біоетика, скрипт для студентів*, 72.

⁸⁷ Пор. Ігор Бойко. *Біоетика, скрипт для студентів*, 72.

⁸⁸ Див. Іван Павло II, *Evangelium vitae*, 58.

⁸⁹ Пор. Іван Павло II, *Evangelium vitae*, 58.

⁹⁰ Пор. Ігор Бойко, *Біоетика, скрипт для студентів*, 70-71.

2.2.2. Розгляд основних видів пренатальної діагностики

В сучасному світі процедури проведення пренатальної діагностики мають різноманітні варіації, починаючи від неінвазивних, тобто тих, котрі є безпечними для плоду, оскільки проведення таких досліджень не потребує безпосереднього втручання в утробу матері. Закінчується перелік тими методами, які мають назву високоінвазивні. Вони передбачають проникнення в тіло жінки, з метою детального дослідження ембріону. Зазвичай такі процедури проводять, коли є великі шанси того, що плід має вроджені чи спадкові патології. Здійснення цих досліджень не може бути проведене без попередньої генетичної консультації, оскільки такі дії були б свідченням «етичної та деонтологічної безвідповідальності»⁹¹. Згідно тез, які подає Інструкція «*Donum vitae*», ми можемо ствердити, що наука і технології повинні підкорятись фундаментальним моральним принципам. Вони повинні поважати людську особу, працювати на благо суспільства, служити життю відповідно до Божого задуму та Його волі⁹².

Найбільш поширеним та безпечним методом пренатального дослідження є ультразвукова діагностика (УЗД). Вперше її було використано для визначення вад серця в 1980 році, однак на даний час її проводять в першому триместрі з метою визначення точного віку плоду⁹³. Також цілями цієї діагностики є контроль за ростом та розміщенням плоду і розвитком його внутрішніх органів.

Ультразвуковий перетворювач, який поміщають на живіт жінки, випромінює низької інтенсивності хвилі, котрі спрямовуються в матку. Ці хвилі відбиваються від тканин плоду, що мають різну товщину через це створюється зображення, яке можна візуалізувати на екрані. Існує два типи ультразвукових сканерів, одні транслюють в реальному часі, де можна побачити рухи плоду, а інші передають лише статичне фото. Дане дослідження

---

⁹¹ Див. Ігор Бойко, *Біоетика, скрипт для студентів*, 73.

⁹² Пор. Конгрегація Доктрини Віри. *Donum Vitae*, 2.

⁹³ Пор. Judith A. Boss. *The Birth Lottery. Prenatal Diagnosis and Selective Abortion*. Chicago. 1993. 65.

не несе в собі жодної загрози ні матері, ні дитині і на сьогоднішній день немає жодної згадки про те, щоб ультразвук при нечастому застосуванні мав негативний вплив⁹⁴.

Також існують інші види неінвазивних досліджень, які не потребують втручання в утробу матері. Проводять скринінг першого та другого триместру за допомогою потрійних тестів Барта. Відбувається він наступним чином: у матері беруть кров та звіряють показники альфа-фетопротеїну, естріолу та звіряють хоріонічний гонадотропін людини. Перевагою даного методу є його проведення без проникнення в матку. Найчастіше його проводять з метою виявлення синдрому Дауна, однак отримання якісного результату вдається досягнути лише в поєднанні з аналізом віку матері, вимірюванням потиличної прозорості плоду та концентрації протеїну А в плазмі. Завдяки цьому комбінованому методу було виявлено приблизно 90% випадків синдрому Дауна (трисомія 21-ої пари хромосоми), а частота хибних випадків склала лише 5%⁹⁵.

Вище ми розглянули найбільш поширені неінвазивні методи, котрі використовуються для дослідження стану плоду та не можуть заподіяти йому жодної шкоди. Однак є ті, котрі спрямовані на добро, та проведення їх включає ризики викидню, чи порушення фізичної цілісності ембріону, оскільки в одних контакт відбувається лише з маткою жінки, а в інших необхідно брати аналізи в самого плоду для встановлення остаточного діагнозу.

Звернемо увагу на амніоцентез, який є інвазивним методом. Таку діагностику проводиться на 14-18 тижні, щоб визначити чи наявні в плоду вади розвитку. Дана процедура відбувається методом проколення голкою живота та стінки матки, щоб мати змогу отримати амніоцентричну рідину, що містить у собі незначну кількість клітин плоду⁹⁶. На даному етапі розвитку, об'єм рідини становить 150-200 мл і концентрація клітин є достатньою.

---

⁹⁴ Поп. Judith A. Boss. *The Birth Lottery. Prenatal Diagnosis and Selective Abortion*. 65.

⁹⁵ Поп. Wei-Lun Cheng, Ching-Hua Hsiao, Hua-Wei Tseng, Tai-Ping Lee. *Noninvasive prenatal diagnosis*. // *ScienceDirect*, 27. 05.2015, <https://www.sciencedirect.com/>. (20.11.2023)

⁹⁶ Поп. Ігор Бойко, *Біоетика, скрипт для студентів*, 75.

Перший 1 мл не береться для аналізу, його викидають, оскільки є можливість забруднення рідини материнською кров'ю. Проте на наступних 15-20 мл проводять дослідження та визначають чи є в дитини відхилення⁹⁷.

Хоча дана процедура несе в собі користь, однак в ній також присутня небезпека. Згідно досліджень, що проводились, було встановлено наступне:

Ризик самоаборту після амніоцентезу, зробленого в першому триместрі, може бути в три рази вищий, ніж ризик при друготриместровому амніоцентезі. Нещодавно канадськими дослідниками було підраховано, що ризик спонтанного абортів становить 2,6 % після раннього амніоцентезу в порівнянні з 0,8% – при амніоцентезі у другому триместрі. Вони також виявили вражаюче зростання ризику деформації ніг, яка називається клишоногістю, у новонароджених, матерям яких робили амніоцентез на ранній стадії вагітності. Ризик клишоногості зростає в десять разів після раннього амніоцентезу (1,3% проти 0,1% (1:1000) після амніоцентезу в другому триместрі)⁹⁸.

Згідно з цим, бачимо, що проведення амніоцентезу на ранніх термінах вагітності є небезпечним і небезпека викидню зростає. Саме тому велика кількість лікарів, якщо необхідно провести тестування в першому триместрі, відмовляється від взяття амніоцентричної рідини, та робить вибір на користь досліджень ворсинок хоріона, яка в даному періоді вагітності є безпечнішою⁹⁹.

Дослідження ворсинок хоріону має більше переваг над амніоцентезом, зокрема через те, що проведення може здійснюватись на ранніх термінах (9-11 тижнів), а також результати є доступними через декілька днів, а не тижнів. Згідно з науковими висновками прийнято вважати, що ворсинки хоріону з частинами плаценти є найбільш доступною тканиною плоду в ранніх періодах вагітності. Саме через те, що хоріон утворений з заплідненої яйцеклітини він є точним відображенням структури плоду¹⁰⁰.

Дану процедуру можливо проводити двома методами: трансцервікальним, який здійснюється через канал шийки матки, а також трансабдомінальним, через передню черевну стінку, за допомогою проколу тонкою голкою¹⁰¹. Дослідження хоріону не пропонують робити кожній

⁹⁷ Пор. Leonie C. Stranc, Jane A. Evans, John L. Hamerton. *Chorionic villus sampling and amniocentesis for prenatal diagnosis*. 1997. 711. [PDF].

⁹⁸ Див. Сороцька Т. *Амніоцентез*. (05.02.2002) <http://ukr.ibis-birthdefects.org/> (21.11.2023).

⁹⁹ Пор. Сороцька Т. *Амніоцентез*.

¹⁰⁰ Пор. Judith A. Boss. *The Birth Lottery. Prenatal Diagnosis and Selective Abortion*. 52.

¹⁰¹ Пор. Ігор Бойко, *Біоетика, скрипт для студентів*, 76.

вагітній жінці, оскільки є ризики викидню після процедури. Однак їх проводять у зв'язку з підозрою чи високими шансами на наявність виникнення хромосомної патології та різних генетичних захворювань¹⁰².

Існують ще інші інвазивні методи досліджень плоду, однак після їхнього проведення відбувається більша частота викиднів і тому вони не є настільки поширеними і використовуються лише тоді, коли методів описаних вище є недостатньо. Так для прикладу фетоскопія, яку можна проводити не раніше сімнадцятого тижня, має частоту спонтанних абортів від 3 до 16%, все залежить від характеру процедури. В одних випадках за допомогою фетоскопії беруть зразки крові з пуповини, в інших, зразки шкіри плоду для біохімічного аналізу. Також є випадки коли фетоскопія проводиться з терапевтичною метою для введення ліків безпосередньо в кровоносну систему плоду¹⁰³.

2.2.3. Генетичні хвороби

Стрімкий розвиток технологій, зокрема поява нових біотехнологій в галузі генетики, дає можливість детальніше визначати початок фізичних відхилень людини. Вона допомагає наперед спрогнозувати ризики з якими можуть зустрітись батьки при народженні дитини, опираючись на інформацію отриману від родичів про стан їхнього здоров'я та наявні хвороби. Саме після отриманої інформації виникає найбільше етичних та моральних викликів, оскільки при негативних результатах, тобто якщо плід уражений генетичною хворобою, батьки вирішують перервати вагітність, зокрема часто це відбувається за рекомендацією лікаря. Тому деякі батьки відмовляються від генетичного консультування і віддають все на Божу волю.

Наука визначає декілька категорій чинників, котрі впливають на наявність генетичних захворювань. Цитогенні порушення, це явище, де прослідковується зміна кількості та структури хромосом в людини. Наступне генне, де містяться мутації в поодинокому генному локусі, а полігенне – це

---

¹⁰² Поп. Харитоновна І.Є. *Біопсія ворсин хоріона*. // *I.B.I.S.* (01.11.2000), <http://ukr.ibis-birthdefects.org/> (21.11.2023).

¹⁰³ Поп. Judith A. Boss. *The Birth Lottery. Prenatal Diagnosis and Selective Abortion*. 56.

захворювання пов'язане з пошкодженням декількох генів. Остання категорія, яку визначають науковці, має назву тератогенні аномалії. Їхня наявність в організмі людини спричинена переважно зовнішніми чинникам середовища, зокрема через організм матері. Значну роль в цьому відіграє вік батьків. Ризик хромосомних аномалій дітей збільшується, якщо матері на момент зачаття більше 35 років, а батькові понад 55 років¹⁰⁴. Вцілому налічується два види хромосомної патології, перша це та, в котрій мутація відбулася в гаметах батьків, а інша спричинена мутацією у віддалених родичів, проте проявилась в зачатій дитині¹⁰⁵. Загалом, варто зазначити, що «генні хвороби – це велика група захворювань, що виникає в результаті пошкодження ДНК на рівні гена»¹⁰⁶.

Найбільш поширеним генетичним захворюванням на основі хромосомних аномалій є трисомія – 21 (синдром Дауна). Співвідношення уражених дітей цією патологією до здорових складає 1:500 – 1:700 і зростає відповідно з віком матері. Притаманними ознаками даної хвороби є наявність аномалій будови обличчя, маленький череп, спостерігається порушення побудови внутрішніх органів. Також люди з синдромом Дауна мають фізичні відхилення та розумову відсталість¹⁰⁷.

Наступним за частотою захворюванням є синдром Патау. Його співвідношення коливається від 1:5000-1:8000 і здебільшого діти з цією патологією народжуються в жінок старшого віку. Вони мають звичну масу тіла та ріст, однак спостерігається недорозвиток центральної нервової системи, незарощення губи та піднебіння, вроджені вади внутрішніх органів. У 80% пацієнтів наявна глухота. Діти вражені цим захворюванням приречені на

---

¹⁰⁴ Пор. Бабій І. Л., Рожковська Н. М. Буйко В. П. Телющенко О. Д. *Клінічне обстеження плода і дитини: Навчальний посібник*. Одеса 1999. 48.

¹⁰⁵ Пор. Бабій І. Л., Рожковська Н. М. Буйко В. П. Телющенко О. Д. *Клінічне обстеження плода і дитини: Навчальний посібник*. 52.

¹⁰⁶ Див. Авраменко Н.В. Нікіфоров О. А. Ломейкл О.О. *Спадкові та вроджені хвороби: Сучасні актуальні питання медико-генетичного консультування та пренатальної діагностики*. [PDF]. <http://dspace.zsmu.edu.ua> (27.11.2023).

¹⁰⁷ Пор. Лісовська Т. П., *Генетика*. Луцьк 2014. 162.

смерть, оскільки лікування синдрому Патау немає. В перший рік життя помирає близько 90% дітей, інші впродовж декількох років¹⁰⁸.

Згідно з проведеними дослідженнями існують хвороби, які притаманні лише для однієї статі. Так у плоду чоловічого роду може розвинути синдром Клайнфельтера, що у жінок не спостерігається. Його характерними ознаками є нервово-психічні порушення та відставання в статевому розвитку. Також для даної патології притаманним є:

У чоловіків відмічається високий зріст, подовжені кінцівки, євнухійна будова тіла, слабо розвинена мускулатура, а також атрофія яєчок, недостатній розвиток вторинних статевих ознак. Часто в період статевого дозрівання з'являється гінекомастія (збільшення грудних залоз). Як правило відмічаються різні ступені розумової відсталості і психічних захворювань – шизофреноподібні стани, маніакально-депресивний психоз і інші¹⁰⁹.

Загалом, варто зазначити, що при наявності синдрому Клайнфельтера специфічного лікування немає. Проте проводяться терапевтичні засоби з метою розвитку вторинних статевих чоловічих ознак. Однак навіть після проходження повного курсу лікування такі чоловіки не можуть мати потомства, оскільки залишаються безплідними¹¹⁰.

Як вказувалось вище, розвиток генної інженерії набув шаленого прогресу і зміна геному в ряді поколінь може викликати нові мутації, які призведуть до результатів, що неможливо контролювати. Деякі втручання в організм людини, для зміни генетичного коду, проводять з терапевтичною метою, і лише тоді ці дії вважаються допустимими та оправданими, коли несуть благо цій особі¹¹¹. Інструкція «*Donum vitae*» різко критикує втручання в генетичну спадковість з метою відбору ембріонів за статтю чи визначенням наперед характеристик, які необхідні батькам, зокрема кольору волосся, очей та інших якостей. Вони цілковито та однозначно порушують цілісність людської особи, її недоторканість та гідність і не можуть бути виправданими навіть з перспективи для добра наступних поколінь¹¹².

¹⁰⁸ Пор. Сміян С. І. *Медична генетика дитячого віку*. Тернопіль 2003. 44.

¹⁰⁹ Див. Сміян С. І. *Медична генетика дитячого віку*, 37.

¹¹⁰ Пор. Там само, 38.

¹¹¹ Пор. Терешкевич Г. Т. *Біоетика в системі охорони здоров'я і медичної освіти: Навчальний посібник*. Львів 2008. 226.

¹¹² Пор. Конгрегація Доктрини Віри. *Donum Vitae*, 9.

2.3. Проблематика пренатальної діагностики в світлі персоналістичної біоетики

З новими технічними винаходами, розвиток медицини набув шаленого темпу. Велика кількість медиків перестала розглядати особу як ту, що створена на образ і подобу Божу. Деякі ставляться до неї як до біологічного матеріалу і проводять експерименти незважаючи на наслідки. Найчастіше нівелювання правами особи проводиться на етапі, коли вона не може себе захистити. Тоді коли ембріон знаходиться в утробі матері та починає розвивати свої потенційні можливості. Саме в цей період часто не звертається увага на гідність людини, яка притаманна на всіх періодах його існування, починаючи від моменту зачаття, і до її смерті¹¹³.

Католицька Церква у всіх своїх документах, що написані в різний час, в особливий спосіб звертає увагу на гідність людини. Її вчення в цьому плані залишається незмінним крізь роки. Церква наголошує, що людське життя є недоторканне та повинне охоронятись. Іван Павло II в енцикліці «*Evangelium vitae*» говорить про важливість дотримання цього правила, оскільки саме воно забезпечує гармонійні відносини людей в суспільстві. Він додає, що «захищати і обстоювати таке право повинні насамперед віруючі в Христа¹¹⁴», оскільки через Воплочення Сина Божого відбулось з'єднання з людиною, тому кожна особа наділена незрівнянною вартістю. Також інструкція Конгрегації Доктрини Віри «*Dignitas personae*», яка висвітлює деякі біоетичні питання, говорить, що «поважати цю гідність зобов'язана кожна людина, тому що кожна з них незгладимим чином несе свою власну гідність і цінність»¹¹⁵. Кожна людина, незважаючи на свої характеристики, стать чи стан здоров'я має цінність і вона належить кожній людині без будь-яких винятків. Тому людину необхідно шанувати саме через те, що вона є людиною, самим фактом її існування. Конгрегація додає:

¹¹³ Пор. Терешкевич Г. Т. *Біоетика в системі охорони здоров'я і медичної освіти: Навчальний посібник*. 167.

¹¹⁴ Див. Іван Павло II, *Evangelium vitae*, 2.

¹¹⁵ Див. Конгрегації Доктрини Віри. *Інструкція Dignitas personae*, 6. <https://www.vatican.va/> (28.11.2023).

Необхідно виключити запровадження дискримінації щодо людської гідності на основі біологічного, психологічного чи освітнього розвитку або на основі критеріїв, пов'язаних зі здоров'ям. На кожному етапі свого існування людина, створена за образом і подобою Божою, відображає «обличчя Його Єдинородного Сина... Ця безмежна і майже незбагненна любов Бога до людини виявляє, наскільки людська особа заслуговує бути коханим у собі, незалежно від будь-яких інших міркувань – розуму, краси, здоров'я, молодості, чесності тощо. Людське життя завжди є благом, бо воно «є проявом Бога у світі, знаком Його присутності, слідом Його слави»¹¹⁶.

Акцентуючи увагу на пренатальній діагностиці в цьому питанні, часто виникає проблема відбору плоду за бажаними критеріями і коли вони не співпадають з очікуванням батьків, така дитина вважається небажаною та прирікається на смерть. Проте бачимо, що кожен має своє покликання в житті і Господь заздалегідь підготував план на людину згідно з його можливостями та ніхто не може розпоряджатись її життям, оскільки право на життя походить безпосередньо від Бога¹¹⁷.

Проведення допологових досліджень часто робляться з метою спростування чи підтвердження побоювань щодо наявності патологій в плоду. Варто вказати, що така діагностика суперечить моральному закону, якщо може привести до переривання вагітності. Ціль повинна завжди бути доброю і корисною, як для матері, так і для дитини, а батьки чітко проінформовані з можливими ризиками¹¹⁸.

---

¹¹⁶ Див. Конгрегації Доктрини Віри. *Інструкція Dignitas personae*, 8. <https://www.vatican.va/> (28.11.2023).

¹¹⁷ Пор. Терешкевич Г. Т. *Біоетика в системі охорони здоров'я і медичної освіти: Навчальний посібник*. 167.

¹¹⁸ Пор. Папська рада до справ душпастирства в охороні здоров'я. *Хартія працівників охорони здоров'я*. Ватикан 1995. 42.

III Розділ

Актуальність душпастирської опіки працівників сфери репродуктивного здоров'я та батьків на основі вчення

Понтифіка

Згідно з Біблійними текстами здоров'я є найбільшим даром, яким Господь наділив людську особу. З цього стає очевидним, що турбота про нього є найважливішим завданням, як самої людини, так і тих хто до цього є дотичним, а саме медичних працівників, які повинні бути наділені високими моральними чеснотами та віддано служити людям для їхнього добра¹¹⁹. Зокрема це стосується тих медиків, які працюють у сфері пренатальних досліджень, оскільки під їхньою опікою перебувають найбільш беззахисні пацієнти, тому і ставлення до них повинно бути відповідне. Кожен лікар повинен уособлювати Христа, який допомагає, а також важливо, щоб він бачив у пацієнті Христа, який страждає¹²⁰. Велику роль у формуванні цих основ відіграє саме діяльність душпастирів, які повинні супроводжувати людину на всіх етапах її життя і бути присутніми у всіх суспільних сферах. Їхня праця надзвичайно важлива, оскільки вони мають змогу формувати духовне здоров'я тих, хто береже фізичне.

3.1. Роль медичних працівників у проведенні пренатальної діагностики

Завдання кожного медика – це служіння життю. Однак неможливо вповні його звершувати без ґрунтовної освіти, яку отримують під час навчання в вищому навчальному закладі та постійному вдосконаленню своїх знань. Тут мова йде радше про особисту відповідальність кожного, хто планує ступити на цей шлях, особливо тих котрі будуть працювати з найбеззахиснішою формою людського життя, що перебуває в утробі матері або новонародженими немовлятами. В «Хартії працівників охорони здоров'я» знаходимо думку, яка

---

¹¹⁹ Пор. Згречча Е., Спаньйола А. Дж. П'єтро М. Л. та інші. *Біоетика*. 61.

¹²⁰ Пор. Згречча Е., Спаньйола А. Дж. П'єтро М. Л. та інші. *Біоетика*. 64.

допомагає краще усвідомити ким повинен бути медичний працівника та якими характеристиками наділений. Її суть полягає в наступному:

Медичний працівник сповнений справжніх християнських чеснот, легше осягає особливу, самовіддану, місійну сутність свого фаху, адже насправді «в ньому задіяна вся його людяність і від нього вимагається повні посвята». [...] Медичний працівник є милосердним самарянином, який, згідно з притчею, зупиняється біля пораненої людини і стає «ближнім» у любові¹²¹.

Як зазначалось вище, медик повинен всі свої дії направляти на добро пацієнта і в жодному випадку не зашкодити. Саме в цьому йому допоможуть християнські засади, які не менш важливі за професійні навички. Завданням лікаря є стати вірним співпрацівником Бога, який дбає про хворого та повертає йому здоров'я¹²². Проте варто вказати, що не всі працівники в сфері медицини є християнами та обізнані з основами цієї релігії, щоб застосовувати ці засади у звершенні своїх професійних дій. Тому біоетична освіта є невід'ємною складовою формації медика. Вона немов дороговказ для його дій, а особливо в моменти складних ситуацій, який спрямовує сумління у виборі цінування життя та його гідності¹²³.

Звертаючи увагу на роль медичних працівників при проведенні пренатальної діагностики, всі їхні дії повинні бути корисними як для дитини, так і для матері, незалежно від результату дослідження. Завданням медика є зберегти цілісність життя, а в разі патологій надати належне лікування та в жодному випадку не схилити чи сприяти перериванню вагітності. Фахівці повинні надати повну інформацію про стан плоду, оскільки це є етично та морально правильно, проте «тиск на сім'ю абсолютно неприпустимий, навіть якщо вона відмовляється від проведення пренатальної діагностики чи переривання вагітності при тяжких хромосомних аномалія плоду»¹²⁴. В такому випадку лікарі повинні донести батькам, що ембріон вже є вповні людиною та сприяти тому, щоб його життя було збереженим, тому що «найновіші досягнення в галузі біології людини підтверджують, що в зиготі, яка

¹²¹ Див. Папська рада до справ Душпастирства в охороні здоров'я. *Хартія працівників охорони здоров'я*, 12.

¹²² Пор. Папська рада до справ Душпастирства в охороні здоров'я. *Хартія працівників охорони здоров'я*, 13.

¹²³ Пор. Там само 14.

¹²⁴ Див. Вовк Ю.М., Антонюк О. П., Прокопчук Н. М. *Рання пренатальна діагностика розвитку плодів* [PDF]. Одеса 2019. 9.

утворилася внаслідок запліднення, формується біологічна індивідуальність нової людської істоти»¹²⁵. В цьому стає очевидним, що життя людини є повноцінним у кожному етапі його розвитку, а отже медичні працівники зобов'язані охороняти, виявляти повагу, шанувати та опікуватись його здоров'ям, як це належить кожній особі людського роду¹²⁶. Звертаючись до гінекологів та акушерів Папська рада до справ душпастирства в охороні здоров'я в особливий спосіб наголошує, що такі люди «повинні турбуватися про чудесний і таємничий процес виношування в лоні матері, слідкувати за його правильним перебігом, сприяти його завершенню та приходу на світ нового створіння»¹²⁷. Зокрема Папа Іван Павло II в енцикліці «*Centesimus annus*» підтверджує цю істину та говорить, що невід'ємною частиною права людини на життя є його можливість повноцінно розвиватись в утробі матері після свого зачаття, а також не створювати перешкод для народження такої особи¹²⁸.

Як зазначалось в попередньому розділі, ембріон є людиною з моменту зачаття і термін «преембріон», який часто застосовують для виправдання переривання вагітності на ранніх термінах є зовсім недоречним. Аборт - це пряме вбивство людини, яку часто оцінюють як ворога, а не невинну людину, що перебуває в лоні матері не зі своєї волі. Немає жодних допустимих причин, щоб можна було вважати зумисний аборт морально виправданим, оскільки як життя матері, так і життя дитини в її утробі є однаково цінним та недоторканим¹²⁹.

Зокрема варто згадати про еugenічний аборт, який часто допускають. Його суть полягає в тому, що при виявленні під час пренатальної діагностики у плоду вад розвитку, здебільшого у сфері генетики, медичні працівники рекомендують батькам перервати вагітність. Однак такі дії чиняться не лише через те, що ембріон має певні аномалії, а через те, що народження такої

---

¹²⁵ Див. Папська рада до справ Душпастирства в охороні здоров'я. *Хартія працівників охорони здоров'я*. 31.

¹²⁶ Пор. Папська рада до справ Душпастирства в охороні здоров'я. *Хартія працівників охорони здоров'я*. 31.

¹²⁷ Див. Там само. 32.

¹²⁸ Пор. Іван Павло II. *Енцикліка Centesimus annus*. 47.

¹²⁹ Пор. Згречча Е., Спаньйола А. Дж. П'єтро М. Л. та інші. *Біоетика*. 429.

дитини принесе родині певний дискомфорт пов'язаний з її доглядом та вихованням¹³⁰. Однак Конгрегація у справах доктрини віри у документі «Декларація про скоєння абортів» наголошує, що «людське життя є настільки фундаментальною цінністю, що її не можна вимірювати навіть дуже серйозними невигодами»¹³¹. Відповідальність за вбивство несуть не лише мати та батько, який також може бути причетним до цього, через спонукання, але й лікарі та інші працівники охорони здоров'я, які використовують отримані знання неналежним чином. Вони замість того, щоб слідувати своєму завданню та покликанню охороняти та піклуватись про дитину, яка є хворою, використовують набуті знання та вміння для того, щоб знищити найбеззахисніше життя¹³². Такі працівники зраджують своє істинне призначення в суспільстві, де вони повинні бути співпрацівниками Бога у поверненні здоров'я, а натомість стають співучасниками злочину¹³³. Лікар зобов'язаний опікуватись дитиною та дбати про неї, навіть, якщо мати бажає відмовитись від неї чи взагалі прагне знищення плоду. Саме дитина є його прямим пацієнтом під час діагностики і саме їй від повинен служити та захищати до того часу, поки вона сама не зможе про себе дбати¹³⁴.

3.1.1. Важливість зміцнення репродуктивного здоров'я

Репродуктивне здоров'я є важливим аспектом в житті кожної людини. Завдяки його належному стану подружжя може народити здорове потомство. Ця відповідальність лежить не лише на матері, яка виношує дитину, але й на батькові, оскільки немовля є плодом їхньої спільної любові, отже й дбати про репродуктивне здоров'я це їхній прямий обов'язок.

Згідно з визначенням, яке подає Всесвітня організація охорони здоров'я репродуктивне здоров'я – це стан фізичного, розумового і соціального благополуччя і саме він характеризує здатність до зачаття і народження дітей,

---

¹³⁰ Пор. Згречча Е., Спаньйола А. Дж. П'єтро М. Л. та інші. *Біоетика*. 430.

¹³¹ Див. Конгрегація доктрини віри. *Декларація про скоєння абортів*. Ватикан 1974. 7.

¹³² Пор. Комісія УГКЦ у справах душпастирства охорони здоров'я. *Біоетика: Пасібник*. – Львів, 2016. 121.

¹³³ Пор. Комісія УГКЦ у справах душпастирства охорони здоров'я. *Біоетика: Пасібник*, 137.

¹³⁴ Пор. Там само, 137.

безпечної вагітності, пологів, виживання і здоров'я дитини та можливості планування наступних вагітностей¹³⁵. Медичні дослідження вказують, що репродуктивна система людини формується в утробі матері і стабільний перебіг вагітності, без ризиків та інших чинників, які шкодять цьому процесу забезпечує правильний розвиток і функціонування цієї системи в дитини протягом її життя¹³⁶. За даними Міністерства охорони здоров'я кожна шоста дитина народжується з певними патологіями і перша за все це пов'язано з спадковістю¹³⁷. Тут бачимо постійний зв'язок який передається з покоління в покоління, а саме щоб народжене дитя було здоровим, потрібно щоб не лише її батьки вели здоровий спосіб життя, але й батьки батьків також дбали і про свій стан здоров'я.

Репродуктивне здоров'я дуже делікатне та потерпає від різних чинників які становлять йому загрозу. Часто це не лише дії самих осіб, але й усього суспільства, які створюють екологічне середовище навколо себе і чим гірший його стан, тим більше ризиків для репродуктивного здоров'я з'являється. Також туди відноситься і соціальний розвиток регіону, низький рівень життя та якість медичних послуг. Архiepіскоп Іван Юрковіч, який є постійним спостерігачем Святого Престолу при структурах ООН, під час свого виступу в Женеві висловив занепокоєння тим, що більшість медичних послуг є дороговартісними та не можуть бути доступними для всіх людей через те, що сотні мільйонів людей живуть на межі бідності. Також він додав, що забруднення повітря спровокує інфекційні та неінфекційні захворювання, що викликає приблизно 6,5 мільйонів смертей у світі¹³⁸. Всі ці явища мають негативний вплив на здоров'я людини, зокрема і на репродуктивне.

---

¹³⁵ Пор. Центр громадського здоров'я МОЗ України. *Що варто знати про репродуктивне здоров'я?* (8.01.2020) <https://www.phc.org.ua>, (30.03.2024).

¹³⁶ Пор. Центр громадського здоров'я МОЗ України. *Що варто знати про репродуктивне здоров'я?* <https://www.phc.org.ua> (30.03.2024).

¹³⁷ Пор. Устінов О. *Збереження репродуктивного здоров'я починається з дитячого віку.* (3.03.2017) <https://umj.com.ua> (30.03.2024).

¹³⁸ Пор. Лідія Короткова. *Архiepіскоп Юрковіч про турботу станом охорони здоров'я в світі.* (24.05.2018) <https://www.vaticannews.va> (30.03.2024).

Однак варто також наголосити на індивідуальній відповідальності батьків, які планують зачати дитину, оскільки негативних ризиків пов'язаних зі способом життя кожного з них є набагато більше. Низька фізична активність, незбалансоване та шкідливе харчування, куріння, алкоголь, вживання наркотиків - все це шкодить організму людини та зменшує репродуктивні функції. Для прикладу, коли чоловік вживає м'ясні чи молочні продукти, що надмірно насичені жирами, це спричиняє в його організмі зниження кількості та концентрації сперматозоїдів приблизно на 30%¹³⁹. Щодо паління тютюну, то він також згубно діє на репродуктивну систему як чоловіка, так і жінки. В чоловіків знижується рухливість сперматозоїдів і при тривалому курінні рухомими залишаються лише 40%¹⁴⁰. Натомість у жінок наслідки бувають критичнішими, а часто їх неможливо витравити. Дані досліджень показують наступне:

Нікотин діє на репродуктивну жіночу систему знищуючи яйцеклітини. З тютюновим димом в легені потрапляють і ароматичні вуглеводні, які пригнічують функцію епітелію, що вистилає маткові труби (як результат – запліднена яйцеклітина не може потрапити в матку, в результаті чого гине, або призводить до розвитку позаматкової вагітності). До того ж яйцеклітини, які закладаються в організмі дівчини ще до її народження, накопичують протягом багатьох років токсичні речовини. З часом це позначається на дітородній функції (передчасні пологи, загибель плоду та новонародженої дитини), зумовлює запальні та передпухлинні процеси. У дівчаток-підлітків, які почали курити, порушується менструальний цикл¹⁴¹.

В сучасному суспільстві багато пар мають проблеми з неплідністю, оскільки не можуть зачати дитину через проблеми зі здоров'ям. За даними ВООЗ 10-15% пар страждають на безпліддя і 30-35% з цих випадків пов'язані з курінням¹⁴².

Кожна людина сама повинна берегти своє здоров'я, оскільки держава чи інші установи не всилі цього зробити, тому все зводиться до особистої відповідальності. Існує великий перелік репродуктивних ризиків, зокрема

---

¹³⁹ Пор. Білоруський Р. *Чи впливає харчування на репродуктивний потенціал людини?* (5.04.2019) <https://alternatyva.clinic> (30.03.2024).

¹⁴⁰ Пор. Печеряга С. *Вплив куріння на репродукцію людини.* (4.04.2017) <https://www.bsmu.edu.ua> (30.03.2024).

¹⁴¹ Див. Печеряга С. *Вплив куріння на репродукцію людини.* (4.04.2017) <https://www.bsmu.edu.ua> (30.03.2024).

¹⁴² Пор. Інститут репродуктивної медицини. *Вплив тютюнопаління на фертильність.* <https://irm.ua> (30.03.2024).

пов'язаних з працею на виробництвах, де є токсичні речовини, які можуть впливати як на саму людину, так і на її майбутнє потомство. Робота на таких підприємствах може нести шкоду як чоловікові, так і жінці¹⁴³. Однак згідно з нормами закону, жінка звільняється від роботи на останніх місяцях вагітності, або в період годування груддю від шкідливої роботи, проте «найчутливішою до екзогенних шкідливих впливів фазою вагітності є її перші три місяці, що юридично не захищаються»¹⁴⁴.

Говорячи про репродуктивне здоров'я жінки, неможливо не згадати про аборт та згубні наслідки, які впливають не лише на фізіологічний стан, але й порушують її психічну стабільність. Після здійснення переривання вагітності, життя ділиться на «до» та «після», В стані «після» виникає постабортний синдром, який негативно позначається на статевості, моральності та материнстві¹⁴⁵. Аборт є шоком для жіночого організму, оскільки вагітність це процес гармонійного розвитку плоду в утробі матері, який реалізовується на всіх рівнях репродуктивної системи. Саме тому при раптовому його перериванні відбуваються збої, які важко стабілізувати в короткому часі, а лікування може бути довготривалим¹⁴⁶. Згідно з даними, які подає МОЗ України серед усіх випадків смертність жінок через проведення абортів складає близько 30%¹⁴⁷. Проведені медичні дослідження показують наскільки негативним може бути вимушене втручання в гормональний стан жінки:

Переривання вагітності є надзвичайним стресом для гормональної та нервової системи організму та може стати причиною невиношування вагітності (самовільних викиднів та передчасних пологів), а також безпліддя, особливо, якщо переривається перша вагітність. Запальні ускладнення, які можуть виникнути відразу після абортів або мати прихований хронічний перебіг, часто можуть спричинити доброякісні і злоякісні пухлини репродуктивних органів у майбутньому¹⁴⁸.

Щодо психічних наслідків, то вони є набагато тяжчими та болючішими, оскільки можуть тривати як декілька років, так і все життя, а також

¹⁴³ Пор. Згречча Е., Спаньйола А. Дж. П'єтро М. Л. та інші. *Біоетика*. 611.

¹⁴⁴ Див. Згречча Е., Спаньйола А. Дж. П'єтро М. Л. та інші. *Біоетика*. 612.

¹⁴⁵ Пор. Комісія УГКЦ у справах душпастирства охорони здоров'я. *Біоетика: Пасібник*, 133.

¹⁴⁶ Пор. Вовк І. *Аборт – предиктор порушень репродуктивного здоров'я жінки*[PDF]. Здоров'я України. 46.

¹⁴⁷ Пор. Печеряга С. *Вплив куріння на репродукцію людини*. (6.07.2015), <https://www.bsmu.edu.ua> (05.04.2024).

¹⁴⁸ Див. Вовк І. *Аборт – предиктор порушень репродуктивного здоров'я жінки*. 45.

спровокувати зміни в психіці. Жінка усвідомлює, що забрала життя в найбезвиннішої істоти та звинувачує в цьому як себе, так і чоловіка, який або спонукав до такого рішення, або виявився байдужим та не запобіг цьому. Такі події породжують конфлікти в сім'ї, які несуть деструктивний характер, що може бути причиною припинення відносин¹⁴⁹.

3.1.2. Освіта подругів щодо репродуктивного здоров'я

З моменту утворення подружнього союзу, чоловік та дружина отримують від Господа дар батьківства, яке звершується в особливий спосіб через дітородження¹⁵⁰. Вони стають співучасниками в творінні нової особи та цим сповнюють своє завдання, як сім'ї. Церква постійно наголошує, що батьківство - це відповідальність, а планування сім'ї є невід'ємним його елементом¹⁵¹. Зрілі люди свідомо підходять до цього рішення та аналізують різні сфери свого життя перед тим, коли бажають зачати дитину. Вони зважають на економічні фактори, фізичні, медичні, однак завдяки методам розпізнавання плідності завжди залишаються відкритими до передавання життя в любові. Важливим моментом є те, що чоловік та жінка можуть відкласти вагітність чи планувати народження дитина заздалегідь, проте вразі незапланованої вагітності, вони безумовно приймають її, оскільки розуміють, що це дар від Бога¹⁵². Творячи людину, Господь наділив її розумом, щоб панувати над своїми інстинктами, що і відрізняє її від тварини. Людина здатна вивчати свою статевість та здобувати нові знання про фізіологію людини, що була закладена Господом при її творенні¹⁵³.

Суть методів розпізнавання плідності (МРП) полягає в тому, що жінка вивчає ознаки своєї репродуктивної функції, визначає плідні та неплодні періоди, які змінюються протягом менструального циклу, що потребує

---

¹⁴⁹ Пор. Згречча Е., Спаньйола А. Дж. П'єтро М. Л. та інші. *Біоетика*. 432.

¹⁵⁰ Пор. Іван Павло II. *Лист до сімей*, 7.

¹⁵¹ Пор. Інститут родини та подружнього життя. *Подружжя плідність як дар та завдання. Природне планування сім'ї*. I. <http://rodynaugcc.if.ua/> (12.04.2024).

¹⁵² Пор. Згречча Е., Спаньйола А. Дж. П'єтро М. Л. та інші. *Біоетика*. 353.

¹⁵³ Пор. Інститут родини та подружнього життя. *Подружжя плідність як дар та завдання. Природне планування сім'ї*. I. <http://rodynaugcc.if.ua/> (12.04.2024).

спостереження за своїм організмом тривали час¹⁵⁴. Використання цих методів дозволяє подружжю не робити вибір між тим, щоб мати статеві стосунки та як логічний результат народжувати дітей, або використовувати контрацептивні методи для запобігання вагітності, що є морально неправильним.

Всесвітня організація охорони здоров'я класифікує методи розпізнавання плідності на декілька груп. Загалом їх поділяють за рівнем складності визначення. Найпростішими вважаються метод ритму, або ж календарний метод, також він ще має назву Огіно-Кнауса, за прізвищами авторів-дослідників. Його суть полягає в наступному:

Овуляція відбувається приблизно за 14 днів перед місячною кровотечею, то можна передбачити час, коли овуляція відбудеться в наступному циклі. Враховуючи тривалість життя яйцеклітини і сперматозоїдів, щоб встановити початок і кінець плідного періоду, додаємо ще по 4-5 днів до і після прогнозованого дня овуляції¹⁵⁵. Згідно з цим методом вираховується овуляція і в період коли вона минула, жінка є неплідною. Проте даний метод не є високоефективним і його вважають ненадійним, тому мало хто користується ним. Це пов'язано з нерегулярними менструальними циклами та згідно з статистикою зі 100 жінок, які використовують даний метод у 15-ти відбувається вагітність¹⁵⁶.

Тому було розроблено інші методи: однопоказникові та багатопоказникові. До перших відноситься зокрема овуляційний метод Біллінгса, де жінку навчають визначати початок і кінець можливого періоду зачаття, опираючись на зміни цервікального слизу протягом менструального циклу¹⁵⁷. Однак найбільш ефективним методом природнього планування сім'ї прийнято вважати симпто-термальний метод, який відноситься до багатопоказникових. Він є складним та потребує якісного спостереження за тілом жінки кожного дня. Проте такий аналіз має свою користь для тих, хто планує відкласти вагітність з певних причин, або навпаки спланувати

---

¹⁵⁴ Пор. Згречча Е., Спаньйоло А. Дж. П'єтро М. Л. та інші. *Біоетика*. 351.

¹⁵⁵ Див. Інститут родини та подружнього життя. *Подружжя плідність як дар та завдання. Природне планування сім'ї*. 1.3.1 <http://rodynaugcc.if.ua/> (12.04.2024).

¹⁵⁶ Пор. Інститут родини та подружнього життя. *Подружжя плідність як дар та завдання. Природне планування сім'ї*. 1.3.1 <http://rodynaugcc.if.ua/> (12.04.2024).

¹⁵⁷ Пор. Згречча Е., Спаньйоло А. Дж. П'єтро М. Л. та інші. *Біоетика*. 352.

народження наступної дитини. Ефективність даного методу складає 99,6%, якщо чоловік та жінка дотримуються вказівок фахівців¹⁵⁸.

Виникає багато дискусій у суспільстві щодо природнього планування сім'ї, як одного з методів контрацепції, оскільки подружжя здебільшого використовує це, щоб на певному етапі життя уникнути зачаття дитини. Проте Католицька Церква чітко розмежовує ці поняття та аргументує хибність таких висловів. В Інструкції «*Donum vitae*» вказано, що любовне єднання та продовження роду є невід'ємними аспектами подружнього акту і саме таким був Божий задум щодо цього¹⁵⁹. Подруги усвідомлюють, що при використанні природніх методів планування вони зберігають ці суттєві аспекти, оскільки усвідомлюють, що зачаття все-таки може відбутись. Натомість контрацептивна ментальність одразу це виключає та розмежовує цілі подружжя, а також породжує безвідповідальність за свої дії¹⁶⁰. Звертаючись з батьківською опікою до подружжя, Папа Іван Павло II наголошує на антропологічній та моральній відмінності контрацептивів від МРП, Він зазначає:

Вибір природних ритмів тягне за собою прийняття циклу особи, тобто жінки, а отже й прийняття діалогу, взаємної пошани, спільної відповідальності та самоопанування. Прийняття циклу та діалогу означає визнання духовного й водночас тілесного характеру подружньої спільноти, як і переживання особової любові у вірності, якої вона вимагає. У цьому контексті подружня пара досвідчує, що їх подружня спільнота збагачується такими цінностями, як чуйність і сердечність, – чинниками, які є душею людської сексуальності, також і в її фізичному вимірі. Таким чином, сексуальність шанують і розвивають в її справді повному людському вимірі; її не «використовують» як «предмет», що руйнує особову єдність душі і тіла та вдаряє в саме творче діло Бога на рівні найглибшого пов'язання природи і особи¹⁶¹.

Варто також акцентувати на тому, що особи які використовують контрацептиви не покладають відповідальність на себе, але покладають її на засоби запобігання вагітності, тому в разі їхньої неефективності легше вдаються до рішення вчинити аборт, оскільки трактують це як не власну «провину». Важливим є також той момент, що таке подружжя, яке слідує за

¹⁵⁸ Пор. Березовська І. «(Не) таємна жіноча шпаргалка «про це» // РІСУ, 11.11.2021, <https://risu.ua/> (14.04.2024).

¹⁵⁹ Пор. Конгрегація Доктрини Віри. *Donum Vitae*, 11.

¹⁶⁰ Пор. Конгрегація Доктрини Віри. *Donum Vitae*, 12.

¹⁶¹ Див. Іван Павло II, *Familiaris consortio*, 32.

контрацептивною ментальність вже у свої підсвідомості робить вибір вбивства дитини, ще до моменту можливості її зачаття¹⁶².

В сучасному світі існують різноманітні види контрацепції. Одні з них перешкоджають зачаттю дитини, їх також називають бар'єрними засобами, оскільки сперматозоїди чоловіка не потрапляють в організм жінки. Проте є й інші методи контрацепції, при яких зачаття все-таки може відбутись, однак їхня дія полягає в тому, щоб не допустити імплантацію ембріону. До таких відносять гормональні контрацептиви, а також внутрішньоматкові засоби, які у своїй суті мають абортивний характер, оскільки вбивають дитину одразу після зачаття¹⁶³.

Загалом варто вказати, що природне планування сім'ї це стиль життя подружжя, який враховує їхні наміри. Його основною базою повинні бути високі моральні цінностях, і в жодному випадку не зводиться суто до засобів, які регулюють зачаття та народження нової особи¹⁶⁴.

3.2. Душпастирський супровід сімей, які отримують пренатальну діагностику

Для батьків, котрі планували народження дитини її зачаття завжди є радісним та очікуваним. Такі особи мріють, щоб вагітність проходила вдало та не було жодних ускладнень, пов'язаних як з самою дитиною, так і з матір'ю, в утробі якої вона знаходиться. Проте зважаючи на екологічне середовище, генетичну спадковість та інші чинники, вагітність не завжди проходить безтурботно і в більшості випадків чоловік та дружина не готові до викликів, які пов'язані з народженням немовляти.

Як зазначалось раніше, можуть бути різні розвитки подій після проведення пренатальної діагностики та виявлення патологій у плоду. В деяких ситуаціях дитина може мати інвалідність, розумові відхилення, а в інших така особа помре ще до народження, або в швидкому часі після нього.

---

¹⁶² Пор. Комісія УГКЦ у справах душпастирства охорони здоров'я. *Біоетика: Пасібник*, 144.

¹⁶³ Пор. Комісія УГКЦ у справах душпастирства охорони здоров'я. *Біоетика: Пасібник*, 144-145.

¹⁶⁴ Пор. Згречча Е., Спаньйола А. Дж. П'єстро М. Л. та інші. *Біоетика*. 357.

Такі події завжди є складними та несуть біль для батьків, оскільки радісне очікування перетворюється на сум та нерозуміння, що робити далі. Важливу роль в таких ситуаціях відіграє душпастир, який усвідомлює труднощі цієї сім'ї та намагаються підготувати їх до будь-якого можливого результату. Необхідно знати, що відчувають батьки, до якого рішення їх схиляють родичі та друзі, а також, яку пропозицію їм озвучували медичні працівники. Все це можливе через тісний та регулярний контакт з подружжям, що перебуває в такій складній ситуації¹⁶⁵.

Говорячи про можливість викидня, чи смерті після народження, то така сім'я стикається з подією, яку не може контролювати чи впливати на її перебіг подій, оскільки відбувається не з власної волі. Однак вона однаково трагічна та болюча і реабілітація може тривати не один місяць і навіть рік. Завдання священника бути поряд з сім'єю, молитись з ними та давати розуміння того, що їх чують та підтримують. Одним з методів допомоги такому подружжю, є організація спілкування з іншими, які вже пережило втрату дитини, адже пошук однодумців допомагає усвідомити, що вони не самі, хоча кожен випадок є особливим і сприйняття буває різним¹⁶⁶. Також душпастирю необхідно дати надію на майбутнє та донести, що після викидня є надія на наступну вагітність, оскільки дослідження показують, що така втрата дитини практично не впливає на можливість зачаття наступного немовляти, звичайно при умові, що не має патологій в організмі жінки чи чоловіка¹⁶⁷.

В іншому випадку розвитку подій після пренатальної діагностики, а саме після виявлення певних патологій і коли сім'я схиляється до рішення перервати вагітність, тобто вчинити аборт, тоді обов'язком душпастиря є донести батькам, що вони повинні обрати життя для своєї дитини, а не смерть¹⁶⁸. Вбивство такої дитини не вихід, а лише створення супутніх проблем,

---

¹⁶⁵ Поп. United States Conference of Catholic Bishops. *Supporting Families Who Receive a Prenatal Diagnosis*, <https://www.usccb.org/prenatal-diagnosis>, (21.04.2024).

¹⁶⁶ Поп. The Roman Catholics Archdiocese of Washington. *Prenatal & Postnatal pastoral care resources* [PDF], 13, <https://adw.org/>, (21.04.2024).

¹⁶⁷ Поп. The Roman Catholics Archdiocese of Washington. *Prenatal & Postnatal pastoral care resources* [PDF], 13, <https://adw.org/>, (21.04.2024).

¹⁶⁸ Поп. Там само, 10.

які буде неможливо вирішити протягом усього життя¹⁶⁹. Однією з них є постабортний синдром, який можливо подолати лише за допомогою кваліфікованих фахівців, адже він включає в себе декілька факторів. Особа, котра перервала вагітність здобуває не лише тілесні недуги, що лікуються в профільних закладах, проблема набагато глобальніша та торкається духовного стану особи, оскільки вона порушила Божу заповідь «Не вбий». Тому перш за все потрібно приступити до Таїнства Сповіді та отримати духовне зцілення¹⁷⁰. На цьому також наголошує св. Іван Павло II коли звертається до жінок, котрі допустились переривання вагітності. Він говорить наступне:

Церква знає, скільки чинників могло вплинути на таке рішення і впевнена, що у багатьох випадках це було болісне, а може, навіть, і драматичне рішення. Напевне, рана ще не загоїлась у ваших серцях. Але однаково те, що сталося, було і буде глибоко негідним. Та не журіться і не втрачайте надії. Навпаки, намагайтеся витлумачити це випробування. З покірністю та довірою покайтеся, якщо досі ще цього не зробили. Отець усього милосердя чекає на вас, щоб подарувати вам своє прощення і мир у таїнстві примирення. Ви зрозумієте, що нічого ще не втрачено, і зможете попросити пробачення у своєї дитини: вона тепер живе в Бога¹⁷¹.

Понтифік вказує, що Господь, як люблячий та милосердний батько пробачає своїм дітям навіть найбільші провини, Він зцілює душевні рани, варто лише проявити ініціативу, визнати провину та не забути пробачити собі в скоєнні цього злочину. Також він додає, що цей болісний досвід допоможе іншим людям не допускати подібних дій, а також «спонукає по-новому побачити людське життя»¹⁷². Завдання священника полягає в тому, щоб показати шлях до навернення та допомогти людині усвідомити, що вихід з цієї складної ситуації є.

Існує великий спектр симптомів постабортного синдрому, які є важкими терпіннями для жінки та тих, хто був дотичним до аборту. До них належить: відчуття провини, злість, тривога, руйнування стосунків з родичами, депресія, зловживання алкоголем чи наркотиками, самопокарання, думки про

---

¹⁶⁹ Пор. Ігор Бойко, *Біоетика, скрипт для студентів*, 101.

¹⁷⁰ Пор. Терешкевич Г. Назар О. Андрушко В. *Постабортний синдром: плата за «вибір»*[PDF], Львів 2010. 42.

¹⁷¹ Див. Іван Павло II, *Evangelium vitae*, 99.

¹⁷² Див. Іван Павло II, *Evangelium vitae*, 99.

самогубство¹⁷³. Особи котрі, перервали вагітність мають рану яка болить і не заживає, оскільки вони постійно думають про свій вчинок, намагаються його пояснити, виправдати, а також компенсувати наступною швидкою вагітністю¹⁷⁴. Проте процес реабілітації виглядає по-іншому. Жінка повинна прийняти втрату, змиритися з тим, що дитини немає і в цьому є її вина та тих, хто не зупинив, або взагалі змушував до абортів. Їй необхідно перестати виправдовувати свої дії, зважаючи на обставини, що склались в момент прийняття фатального рішення. Щире усвідомлення того, що вчинення абортів є безжальним вбивством невинної дитини, допоможе підготуватись до наступного етапу примирення з Богом під час Таїнства Сповіді та примирення безпосередньо з дитиною¹⁷⁵. Через Тайну Покаяння жінка має нагоду зустрітись з Христом, який подарує цілковите духовне оздоровлення та залікує рани, що довго «кровоточили».

Роль священника в цьому процесі є великою, оскільки він, наслідуючи приклад Ісуса Христа, діє наче лікар та зцілює зранену душу. Важливим його завданням є відкинути будь-яке упередження та намагатись поставити себе на місце жінки. Необхідно усвідомити, який біль вона має в серці та які страждання він створює для неї. До цього варто ставитись з розумінням та співчуттям. Однак це в жодному разі не означає схвалення вчинку чи применшення його трагічності¹⁷⁶. Душпастир зобов'язаний визначити та сказати їй саме те, що їй «справді необхідно почути, а не те, що вона бажає почути»¹⁷⁷. За умови прощення у Бога, в дитини та в себе, таке духовне зцілення є можливим та ефективним.

---

¹⁷³ Пор. Комісія УГКЦ у справах душпастирства охорони здоров'я. *Путівник для зцілення духовно-психологічних ран після втрати дитини внаслідок абортів*. Львів 2018. 38.

¹⁷⁴ Пор. Комісія УГКЦ у справах душпастирства охорони здоров'я. *Путівник для зцілення духовно-психологічних ран після втрати дитини внаслідок абортів*, 30.

¹⁷⁵ Пор. Комісія УГКЦ у справах душпастирства охорони здоров'я. *Путівник для зцілення духовно-психологічних ран після втрати дитини внаслідок абортів*, 42.

¹⁷⁶ Пор. Ігор Бойко, *Біоетика, скрипт для студентів*, 103.

¹⁷⁷ Див. Ігор Бойко, *Біоетика, скрипт для студентів*, 104.

ВИСНОВОК

В цій роботі було досліджено питання пренатальної діагностики через призму відповідального батьківства, що ґрунтується на творах та вченні Папи Івана Павла II. Оскільки батьки, це ті хто дає життя новій особі та є співпрацівниками Бога у творінні, вони повинні бути зрілими та усвідомлювати всю серйозність свого покликання. В першу чергу вони зобов'язані дбати про власне репродуктивне здоров'я, тому що від цього залежить фізичний стан їхніх дітей, а також наступних поколінь. Освіта у цій сфері є важливою і це продемонстровано не лише з християнського погляду, але й доведено на основі медичних досліджень.

В першому розділі цієї магістерської роботи, який має назву *Розгляд основних підходів до відповідального батьківства згідно з вченням Івана Павла II* особливу увагу було приділено Божому задуму щодо батьківства. Зазначається, що чоловік та жінка, під час Тайни Подружжя, отримують від Господа неоціненний Дар, а саме бути співпрацівниками в творінні нової людини через найперше духовне та фізичне єднання одне з одним. Однак після народження дитини покликання подружжя не закінчується, вони мають виховувати дитину в чесноті любові та поваги до інших, а отже і самі повинні володіти такими цінностями, щоб могли передавати їх наступному поколінню. Батьки повинні усвідомлювати всю відповідальність цієї місії та бути зрілими до прийняття своїх обов'язків від моменту зачаття дитини і до її остаточної самостійності. Подібно до Божого батьківства, в якому Творець опікується кожним земним творінням та не залишає в тяжкі моменти, так і батьки повинні бути поряд з дитиною у всіх етапах її життя, огортати любов'ю та опікою. Також в даному розділі наголошується, що через негативний вплив середовища процес виховання сповнюється складних моментів, проте незважаючи на це, подружжя власним прикладом повинне демонструвати християнські цінності для духовного зростання свого потомства та себе самих, оскільки як батьки впливають на формування дітей, так і діти мають вплив на особистість батьків. Важливо згадати, що у вихованні можуть брати участь

інші інституції, такі як Церква та школа, вони допомагають цілісно сформувати особистість людини та компенсувати ті процеси, які батьки за певних причин упустили.

Другий розділ має назву *Морально-етичний аналіз пренатальної діагностики*, основна увагу приділена діяльності батьків на етапі зародження нового життя, а також детально описано статус людського ембріону та наголошено на тому, що він є повноцінною людиною з моменту зачаття і має ті ж самі права, як вже народжена людина. Швидкий розвиток технологій зокрема у сфері медицини, як допомагає батькам оберігати та дбати про добробут немовляти, так і створює великий перелік небезпек. Пренатальна діагностика зосереджена на тому, щоб дослідити стан плоду в утробі матері і за наявності патологій, під пильним наглядом медичного працівника вдатись до швидкого лікування. Проте деякі методи мають високий відсоток ризику зашкодити плоду, та спровокувати викидень і саме персоналістична модель біоетики регулює дії батьків та кваліфікованих спеціалістів, щоб не допустити цього. Посилаючись на Енцикліку «*Evangelium vitae*» та Інструкцію Конгрегації Доктрини Віри «*Donum Vitae*» зазначено, що проведення пренатальної діагностики з метою виявлення патологій і в разі їх підтвердження можливість вчинення абортів є недопустимою, а такі дії прийнято вважати морально неправильними та їх неможливо оправдати. Також в даному розділі описано інвазивні та неінвазивні методи пренатальної діагностики в медичному аспекті та кожному з них дано моральну оцінку згідно з персоналістичною моделлю біоетики, яка є найбільш схожою до християнського вчення про людину та її цінність.

Актуальність душпастирської опіки працівників сфери репродуктивного здоров'я та батьків на основі вчення Понтифіка, саме така назва третього розділу цієї магістерської праці. Тут наголошено на важливості турботи про особисте здоров'я, оскільки від його стану залежить здоров'я майбутніх дітей, а навіть і наступних поколінь. Особливу увагу відведено ролі медичних працівників акцентуючи на основному їхньому покликанню, а саме

служінню життю за будь-яких обставин. Вони повинні захищати життя ненародженої дитини, оскільки саме вона є пацієнтом, а не матір. Проте часто саме медики схиляють жінку до абортів, чим заперечують основну мету своєї діяльності. Зокрема значне місце в розділі відведено питанню освіти подружжя в аспекті грамотного планування сім'ї. Опираючись на вчення Церкви чітко окреслено відмінність між МРП та контрацепцією, яка згубно впливає не лише на фізичний стан здоров'я подругів, але й руйнує духовний зв'язок одне з одним. Наприкінці зосереджено увагу над викликами з якими може зустрітись подружжя після зачаття дитини. Здебільшого після отримання негативного результату пренатальної діагностики подружжя перебуває в ситуації котру не в змозі контролювати. Плід може мати спадкові хвороби чи вроджені патології, які спровоковують викидень, після чого радісне очікування замінює трагедія. Важлива роль у сприйнятті ситуації належить саме священику, оскільки він той, який допоможе зраненій сім'ї вказати вихід із складних подій, дасть надію на майбутнє та можливо відверне від тих згубних кроків, про котрі матір і батько будуть шкодувати усе життя.

Оригінальність даної праці полягає в тому, що було досліджено методи пренатальної діагностики та їм дано оцінку згідно з засадами персоналістичної біоетики, яка допомагає захистити права та гідність ненародженої дитини. Новизни цьому дослідженню додає аналіз пренатальної діагностики через призму відповідального батьківства, а також доведено, що її проведення є важливим та потрібним під час вагітності, оскільки допомагає виявити патології та вдатись до швидкого лікування, якщо це можливо.

Поставлену мету та завдання, які стояли перед написанням магістерської роботи вдалося досягнути. Також чітко дотримано межі дослідження, оскільки було опрацьовано праці Івана Павла II та інші Документи Католицької Церкви, що видані за Його понтифікату. Також за допомогою порівняльного методу проведено аналіз думок богословів з вченням Папи щодо відповідального батьківства та пренатальної діагностики. Зокрема увагу приділено творчості

Еліоса Згреччі в контексті біоетики, який регулює дії медичних працівників згідно з нормами морального права.

Слід також вказати щодо труднощів, які виникли під час написання магістерської роботи. Найбільше їх було пов'язано з опрацюванням іншомовної літератури, а також пошуком відповідних праць, оскільки в творчих доробках Івана Павла II немає окремих енциклік чи послань присвячених темі пренатальної діагностики, а лише певні параграфи. В цій праці містяться практичні вказівки для подружжя, які планують відповідально підготуватись до зачаття дитини та того, щоб вагітність була успішною. Тому безперечно тему потрібно продовжувати та розвивати, оскільки технологічний процес набрав шаленого темпу і не всі його методи поважають гідність людського життя, особливо на ранніх періодах.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Джерела

1. Іван Павло II. *Апостольське повчання Familiaris Consortio*. Львів 2006.
2. Іван Павло II. *Апостольський лист з нагоди Марійського Року Mulieris dignitate*. Львів 1995.
3. Іван Павло II. *Енцикліка Centesimus annus* [PDF]. Ватикан 1991.
4. Іван Павло II. *Енцикліка Evangelium vitae*. Ватикан 1995.
5. Іван Павло II. *Лист до сімей з нагоди року сім'ї*. Київ 1994.
6. Іван Павло II. *Послання до учасників міжнародного тижня присвяченого одруженню та сім'ї* // www.vatican.va (18.04.2023).
7. Комісія УГКЦ у справах душпастирства охорони здоров'я. *Біоетика: Пасібник*. – Львів 2016.
8. Комісія УГКЦ у справах душпастирства охорони здоров'я. *Путівник для зцілення духовно-психологічних ран після втрати дитини внаслідок аборту*. Львів 2018.
9. Конгрегації Доктрини Віри. *Інструкція Dignitas personae*. Ватикан 2008. <https://www.vatican.va/> (28.11.2023).
10. Конгрегація Доктрини Віри. *Декларація про скоєння аборту*. Ватикан 1974.
11. Конгрегація Доктрини Віри. *Інструкція про повагу до людського життя Donum Vitae*. Ватикан 1987.
12. Папська рада до справ душпастирства в охороні здоров'я. *Хартія працівників охорони здоров'я*. Ватикан 1995.
13. Синод Єпископів УГКЦ. *Катехизм УГКЦ «Христос - Наша Пасха»*, Львів 2011.
14. United States Conference of Catholic Bishops. *Supporting Families Who Receive a Prenatal Diagnosis*, <https://www.usccb.org/prenatal-diagnosis> , (21.04.2024).

Опрацювання

- 15.Бойко І. *Біоетика. Скрипт для студентів*. Львів 2007.
- 16.Запорожан В. М. Аряєв М.Л. *Біоетика та біобезпека*. Київ 2013.
- 17.Згречча Е. Спаньйола А. Дж. П'єтро М. Л. та інші. *Біоетика: підручник для медичних вищих навчальних закладів / перекл. з італ. Шовкун В. Й.* Львів 2007.
- 18.Терешкевич Г. Т. *Біоетика в системі охорони здоров'я і медичної освіти: Навчальний посібник*. Львів 2008.
- 19.Чепмен Г. *П'ять ознак доброї сім'ї*, Львів 2010.
- 20.Юзеф Августин, ПІ. *Бути батьком: Педагогічні й духовні аспекти / перекл. О. Кривобочка, ПІ*, Львів 2017.

Інтернет-ресурси

- 21.Авраменко Н.В. Нікіфоров О. А. Ломейкл О.О. *Спадкові та вроджені хвороби: сучасні актуальні питання медико-генетичного консультування та пренатальної діагностики* [PDF]. <http://dspace.zsmu.edu.ua> (27.11.2023).
- 22.Березовська І. *(Не) таємна жіноча шпарталка «про це»* // РІСУ, (11.11.2021), <https://risu.ua/> (14.04.2024).
- 23.Білоруський Р. *Чи впливає харчування на репродуктивний потенціал людини?* (5.04.2019) <https://alternatyva.clinic> (30.03 2024).
- 24.Інститут репродуктивної медицини. *Вплив тютюнопаління на фертильність*. <https://irm.ua> (30.03.2024).
- 25.Інститут родини та подружнього життя. *Подружжя плідність як дар та завдання. Природне планування сім'ї*. <http://rodynaigcc.if.ua/> (12.04.2024).
- 26.Короткова Л. *Архієпископ Юркович про турботу станом охорони здоров'я в світі*. (24.05.2018) <https://www.vaticannews.va> (30.03.2024).
- 27.Кундієв Ю. І. *Біоетика* // <https://esu.com.ua/> (23.09.2023).
- 28.Сороцька Т. *Амніоцентез*. (05.02.2002), <http://ukr.ibis-birthdefects.org/> (21.11.2023).

29. Устінов О. *Збереження репродуктивного здоров'я починається з дитячого віку*. (3.03.2017) <https://umj.com.ua> (30.03.2024).
30. Філіпцова О. В. *Пренатальна діагностика* // <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/> (23.09.2023).
31. Харитонов І.Є. *Біопсія ворсин хоріона*. // *I.B.I.S.* (01.11.2000), <http://ukr.ibis-birthdefects.org/> (21.11.2023).
32. Центр громадського здоров'я МОЗ України. *Що варто знати про репродуктивне здоров'я?* (8.01.2020) <https://www.phc.org.ua>, (30.03.2024).
33. Шевчук С. *Будьте святими в своєму батьківстві, щоб на вас могли рівнятися інші* // (22.09.2017) <https://ugcc.church> (22.04.2023).
34. Щербина Є. М. *Правовий статус ембріона*. [PDF] http://apnl.dnu.in.ua/6_tom_3_2017/10.pdf
35. Bahar Uslu. *What about Embryo's Rights?* <https://www.intechopen.com/chapters/83275> (17.11.2023).
36. Carlson Laura M. *Prenatal Diagnosis. Screening and Diagnostic Tools*. // <https://www.ncbi.nlm.nih.gov>. (07.11.2023).
37. Field Barbara, *The Importance of Family Love. Learn how to create and sustain this type of love* // <https://www.verywellmind.com>. (08.08.2023).
38. The Roman Catholics Archdiocese of Washington. *Prenatal & Postnatal pastoral care resources* [PDF], <https://adw.org/>, (21.04.2024).
39. *The Value of teaching children respect for others* // <https://www.playdaysacademy.co.uk> (29.04.2024).
40. Wei-Lun Cheng, Ching-Hua Hsiao, Hua-Wei Tseng, Tai-Ping Lee. *Noninvasive prenatal diagnosis*. // *ScienceDirect*, (27. 05.2015), <https://www.sciencedirect.com/>. (20.11.2023).

Додаткова література

41. Бабій І. Л. Рожковська Н. М. Буйко В. П. Телющенко О. Д. *Клінічне обстеження плода і дитини: Навчальний посібник*. Одеса 1999.

- 42.Бойко Ю. *Безпосереднє приготування до святого Таїнства Подружжя*, Львів: Духовна вість 2004.
- 43.Вовк І. *Аборт – предиктор порушень репродуктивного здоров'я жінки*[PDF]. Здоров'я України
- 44.Вовк Ю.М. Антонюк О. П. Прокопчук Н. М. *Рання пренатальна діагностика розвитку плодів* [PDF]. Одеса 2019.
- 45.Доукіна О. М. *Батьківська підтримка підлітків у виборі смисложиттєвих цінностей*[PDF]. Київ. 1993.
- 46.Лісовська Т. П. *Генетика*. Луцьк 2014.
- 47.Сміян С. І. *Медична генетика дитячого віку*. Тернопіль 2003.
- 48.Терешкевич Г. Назар О. Андрушко В. *Постабортний синдром: плата за «вибір»*[PDF], Львів 2010.
- 49.Boss Judith A. *The Birth Lottery. Prenatal Diagnosis and Selective Abortion*. Chicago. 1993.
- 50.Cowan R.S. *Fetal Diagnosis and Therapy: Aspects of the History of Prenatal Diagnosis*. [PDF]. 1993.
- 51.Grand'Maison Jacques, *The Modern Family: Locus of Resistance or Agency of Change*.
- 52.Leonie C. Stranc, Jane A. Evans, John L. Hamerton. *Chorionic villus sampling and amniocentesis for prenatal diagnosis* [PDF]. 1997.